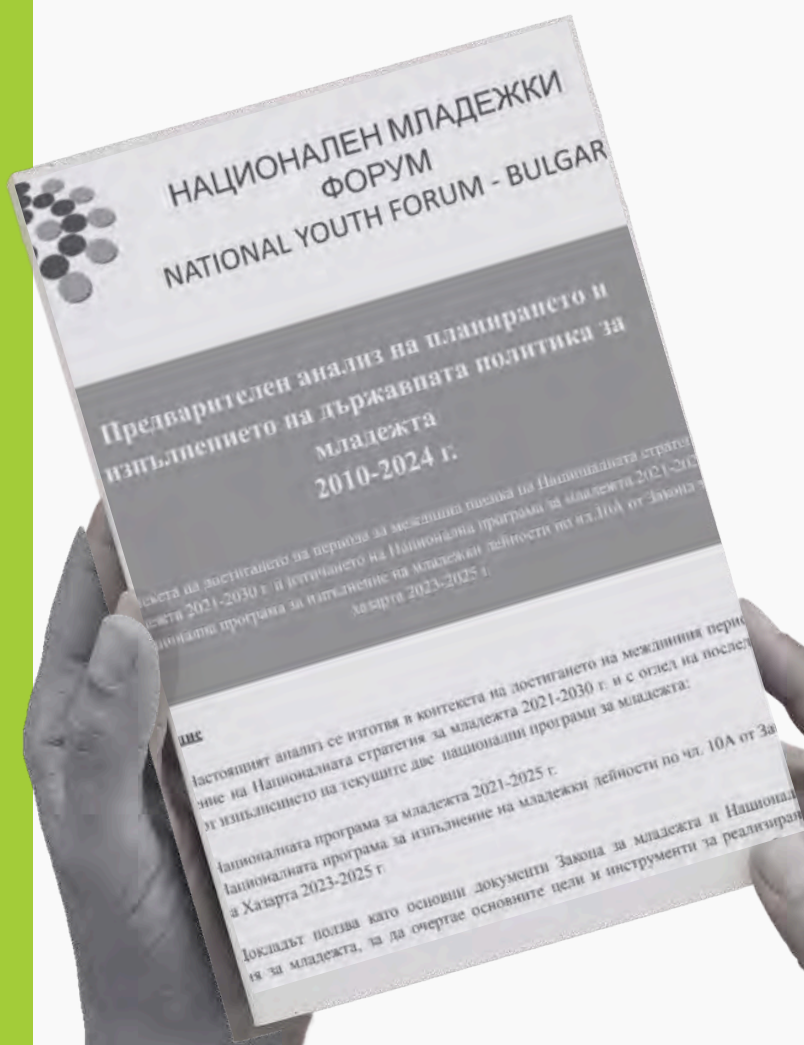

АНАЛИЗ НА ПЛАНИРАНЕТО И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДЪРЖАВНАТА ПОЛИТИКА ЗА МЛАДЕЖТА 2010-2024 Г.

В контекста на достигането на периода за междинна оценка на Националната стратегия за младежта 2021-2030 г. и изтичането на Национална програма за младежта 2021-2025 г. и Национална програма за изпълнение на младежки дейности по чл. 10А от Закона за хазарта 2023-2025 г.

НАЦИОНАЛЕН МЛАДЕЖКИ
ФОРУМ

Настоящата публикация е изготвена по собствена инициатива на Национален младежки форум. Разработването на методиката и осъществяването на анализа са извършени от Постоянна комисия "Анализи и застъпничество" и членовете на Секретариата на организацията, по задание на Управителния съвет на организацията.

Автори:

Мирослав Цеков, Адела Бозмарова

С принос към настоящата публикация:

Йоан Стоянов, Атанас Г. Радев, Антонио Стоичков, Йоанна Пейчевска

Дизайн на публикацията:

Георги Иванов, Александра Александрова

ISBN:

978-619-92297-2-9, София, 2025

Издател:

Национален младежки форум

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Въведение.....	1
2. Методология.....	2
3. Основни елементи на младежката политика от гледна точка на Закона за младежта.....	6
3.1. Министъра на младежта и спорта.....	7
3.2. Доклад за младежта.....	11
3.3. Национална стратегия за младежта.....	15
3.4. Национални програми за младежта.....	19
3.5. Национален консултативен съвет за младежта.....	29
3.6. Обществен съвет по въпросите за младежта.....	33
4. Задължителни изисквания за младежка политика по Денщад.....	35
4.1. Ясно обособен държавен орган, отговорен за политиката за младежта.....	36
4.2. Ясно дефинирана целева група на политиката.....	37
4.3. Налице е конкретна и прозрачна стратегия за младежката политика.....	38
4.4. Политика, базирана на знанието.....	39
4.5. Младите хора са ресурс, а не проблем.....	41
4.6. Промотиране на младежкото участие.....	42
4.7. Междусекторен - интегриран подход за младежката политика.....	45
4.8. Междуведомствено сътрудничество.....	46
4.9. Отделен бюджет за младежки политики.....	58
4.10. Установени връзки между локално, регионално и национално ниво.....	64
4.11. Синхрон с европейските и международните практики.....	66
5. Обобщени изводи и заключения.....	67

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият анализ е изготвен в контекста на достигането на междинния период за изпълнение на Националната стратегия за младежта 2021-2030 г. и с оглед на последната година от изпълнението на текущите две национални програми за младежта:

- Националната програма за младежта 2021-2025 г.
- Националната програма за изпълнение на младежки дейности по чл. 10А от Закона за Хазарта 2023-2025 г.

Докладът ползва като основни документи Закона за младежта и Националната стратегия за младежта, за да очертае основните цели и инструменти за реализиране на държавната политика за младежта, да очертае текущото състояние, да изведе слабостите в системата за нейното планиране, изпълнение (в т.ч. и координация) и оценка и да предложи възможни стъпки за тяхното преодоляване.

Стремежът на настоящия доклад е да подпомогне усъвършенстване на държавната политика за младежта и да допринесе за подобряване на процеса на формиране, изпълнение и оценка на същата, базиран на данни и доказателства и с активното участие на младежките организации и Националния младежки съвет в лицето на Национален младежки форум.

МЕТОДОЛОГИЯ НА АНАЛИЗА НА ИНФОРМАЦИЯТА

За осъществяване на настоящия анализ е осъществено кабинетно проучване на публично достъпни документи и данни с източник публични институции на Република България (основно Министерство на младежта и спорта, Министерски съвет), както и Национален младежки форум. Разгледани са следните документи:

Публични институции:

- Закон за младежта
- Национална стратегия за младежта 2010-2020 и 2021-2030 г.
- Национални програми за младежта в периода 2017-2025 г.
- Устройствения правилник на Министерство на младежта и спорта (за периода 2014-2025 г.) и на Министерство на образованието, младежта и науката (за периода 2010-2013 г.)
- Бюджетите и отчетите на Министерство на образованието, младежта и науката за 2010-2013 г. и на Министерство на младежта и спорта в периода 2014-2024 г.
- Годишните планове и отчети за изпълнение на Националната стратегия за младежта в периода 2010-2024 г.
- Докладите за младежта в периода 2010-2024 г.
- Протоколи от заседания на Министерски съвет и решения на Министерски съвет
- Заповеди на Министъра на младежта и спорта, протоколи и доклади от помощни структури към Министерство на младежта и спорта и др. документи от оперативен порядък в рамките на разглеждания период 2010-2025 г. вкл.

Национален младежки форум:

- Становище на Национален младежки форум относно разходите, предвидени за осъществяване на държавната политика за младежта в проект на Закон за държавния бюджет на Република България за 2024 г.
- Декларация на Управителния съвет на Национален младежки форум относно мястото на ресор "Младеж" и цялостното осъществяване на държавната политика за младежта.
- Становище относно проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба No 1 от 10.06.2022 г. за условията и реда за финансиране на проекти по национални програми за младежта (обн., ДВ, бр. 48 от 2022 г., изм. и доп., бр. 15 от 2023 г.)
- Доклади от националните срещи на младежките центрове в рамките на програма „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвими групи“ и развитие на младежката работа в България“
- Доклад „Младежката политика в България: Предизвикателства и перспективи“ 2020 г.

В рамките на кабинетното проучване изводите за състоянието и проблемите на политиката за младежта са направени от две перспективи:

На първо място, от гледна точка на елементите в системата за планиране и осъществяване на държавната политика за младежта, регламентирани в рамките на Закона за младежта.

**А. Основни елементи на младежката политика от гледна точка на
Закона за младежта**

1	Министъра на младежта и спорта - орган за осъществяване на младежката политика
2	Доклад за младежта - основен инструмент за определяне на социално-икономическото състояние на целевата група - младите хора на възраст 15-29 г.
3	Национална стратегия за младежта - основен стратегически документ, който определя целите на държавната политика за младежта Годишни планове и годишни отчети за изпълнение на стратегията - оперативни документи за текущо планиране и проследяване на прогреса по изпълнение на стратегията
4	Национални програми за младежта - основен инструмент (на Министерство на младежта и спорта) за практическото и в този смисъл финансово обезпечаване на политиката за младежта и изпълнението на Националната стратегия за младежта.
5	Национален консултативен съвет за младежта - основен инструмент за хоризонтална (междусекторна) координация на политиката за младежта
6	Обществен съвет по въпросите за младежта - основен инструмент за участие на младежките организации и взаимодействие и консултиране с младежкия сектор.

На второ място - от гледна точка на 11-те задължителни изисквания за една модерна, европейски ориентирана младежка политика, описани от Денщад².

Б. Задължителни изисквания за младежка политика по Денщад	
1	Ясно обособен държавен орган, отговорен за политиката за младежта
2	Ясно дефинирана целева група на политиката
3	Налице е конкретна и прозрачна стратегия за младежката политика
4	Политика, базирана на знанието
5	Младите хора са ресурс, а не проблем
6	Промотиране на младежкото участие
7	Междусекторен - интегриран подход за младежката политика
8	Междуведомствено сътрудничество
9	Отделен бюджет за младежки политики
10	Установени връзки между локално, регионално и национално ниво
11	Синхрон с европейските и международните практики

На база на направените изводи за състоянието ще бъдат очертани основните проблеми в институционалната рамка и практиката по планиране и изпълнение на политиката за младежта и ще бъдат изведени препоръки за нейното усъвършенстване.

² Denstad, F. Youth policy manual. How to develop a national youth strategy? Council of Europe publishing, 2009

ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ НА МЛАДЕЖКАТА ПОЛИТИКА ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА ЗАКОНА ЗА МЛАДЕЖТА

1

МИНИСТЪР НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА

7

Съгласно чл. 4, ал. 1 от Закона за младежта, държавната политика за младежта се провежда от Министерския съвет, чрез министъра на младежта и спорта и в съответствие с Националната стратегия за младежта.

В закона ясно са описани правомощията и отговорностите на министъра. По отношение на политиката за младежта те са:

- Да предложи на Министерския съвет да внесе в Народното събрание Национална стратегия за младежта. (чл. 4, ал. 3)
- Да предложи на Министерския съвет да приеме доклад за младежта веднъж на всеки 2 години. (чл. 5)
- Да разработи и внесе в Министерския съвет за приемане до 30 април годишен план за изпълнение на Националната стратегия за младежта и до 30 септември отчет за предходната година (чл. 6).
- Да предложи на Министерския съвет приемане на Национални програми за младежта (чл. 7)
- Да осъществява контрол върху изпълнението на националните програми за младежта (чл. 8)

Особено важни са и ангажиментите на министъра, описани в чл. 9:

1. Координира дейността на централните и териториалните органи на изпълнителната власт в изпълнение на политиката за младежта;
2. Взаимодейства с младежките организации при осъществяване на държавната политика за младежта;
3. Ръководи, организира и координира програми и проекти в областта на младежта и контролира тяхното изпълнение;
4. Насърчава младежкото доброволчество.

За обезпечаването на тези ангажименти министърът се подпомага от администрация в лицето на Министерство на младежта и спорта. Към настоящия момент структурата на Министерство на младежта и спорта наброява 18³ щатни бройки разпределени в 3 дирекции обща администрация (42 щатни бройки), 7 дирекции специализирана администрация (122 щатни бройки) и още 22 щатни бройки друг персонал в т.ч. и 9 бр. Политически кабинет

³ До промените в Закона за младежта от 02.08.2022 г., Докладът за младежта е ежегоден.

МИНИСТЪР НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА

Следва да се отбележи, че само 1 дирекция (17 щатни бройки) от специализираната администрация, а именно “Младежки политики” е натоварена изрично с отговорности, касаещи планирането и изпълнението на държавната политика за младежта. За сравнение изцяло “спортните” дирекции са 3 на брой (47 щатни бройки), а от отчетите на останалите 3 не може да се добие увереност, че в работата си те се ангажират активно с въпросите на държавната политика за младежта и по-скоро ангажиментите им попадат в областта на политиките за спорт.

При внимателен преглед на Устройствения правилник на министерството в периода 2010-2025 г., както и отчетите за изпълнение на бюджета на ММС се вижда систематично намаляване на щатния персонал в д-я “Младежки политики” от 22 за 2014 г. до 17 през 2024-2025 г. или намаляване на персонала на дирекцията с 1/4. Следва да се отбележи, че през 2013 г., докато дирекцията все още е натоварена и с ангажимента за обезпечаване на програма „Младежта в действие“, щатният персонал е 51.

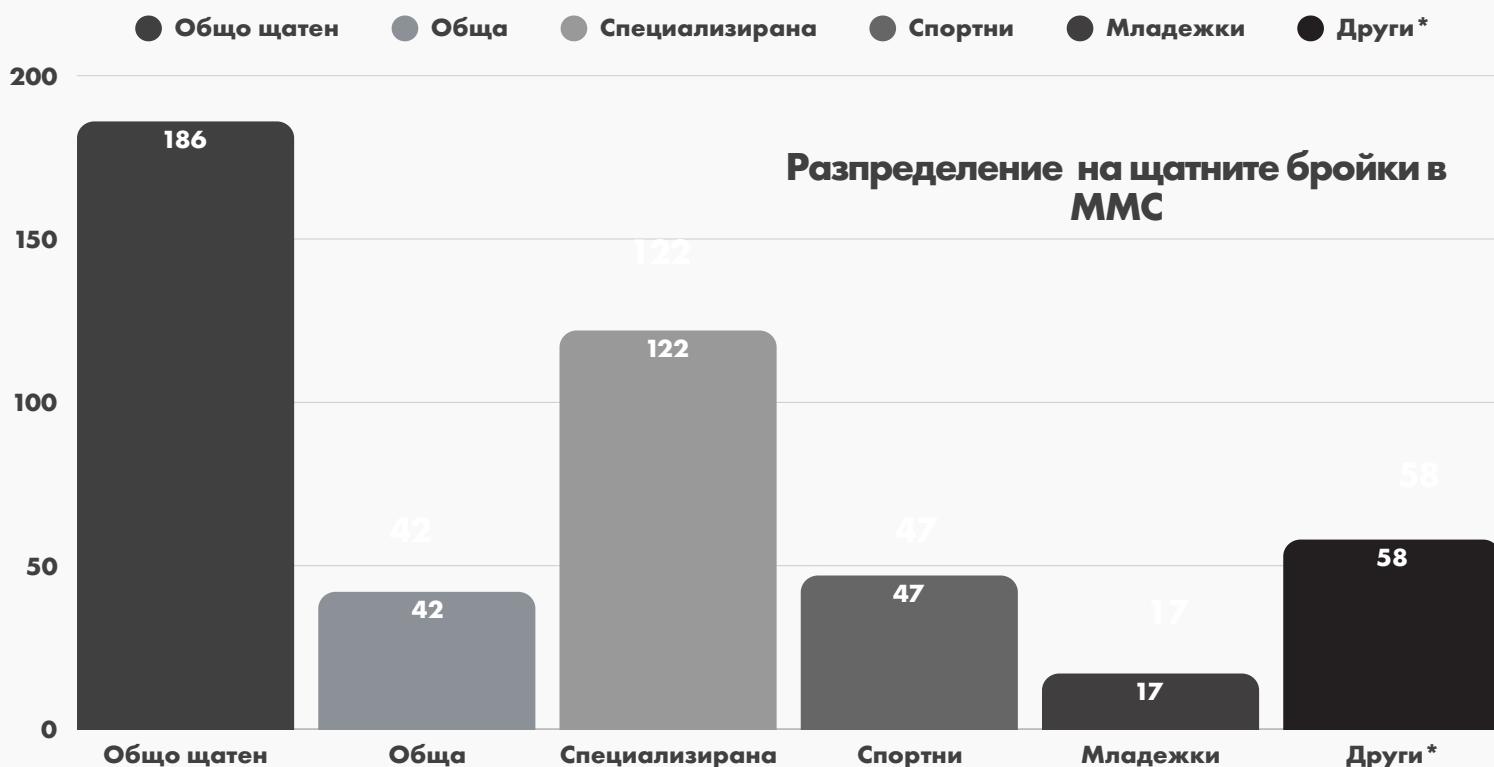
МИНИСТЪР НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА

Щатен персонал и разходи за обезпечаване на дейността на д-я "Младежки политики" към Министерство на младежта и спорта

Година	Численост на щатния персонал		Разходи за персонал (хил. лв.)		Издръжка (хил.лв.)	
	Планирани	Отчетени	Планирани	Отчетени	Планирани	Отчетени
2013	57	47	520.6	480.6	919.5	769.7
2014	22	18	704.6	725	264	372.6
2015	22	21	303.3	343.6	174.3	377.3
2016	22	16	296.8	296.8	165.6	93.7
2017	22	18	312.9	312.4	459.3	455.7
2018	19	16	312.4	312.4	214.2	207.7
2019	19	16	331.1	327.3	186.2	185.8
2020	19	17	433.6	430	99.2	97.3

2021	18	16	470.3	467.9	174.2	133
2022	18	9	461	441	174.2	152
2023	17	?	697	?	174.2	?
2024	17	не е публ.	679.1	не е публ.	174.2	не е публ.

ИЗВОД: НАЛИЦЕ Е СЕРИОЗНА ДИСПРОПОРЦИЯ В АДМИНИСТРАТИВНАТА СТРУКТУРА НА МИНИСТЕРСТВО НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА В ПОЛЗА НА ДИРЕКЦИИ, АНГАЖИРАНИ С ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СПОРТНИ ПОЛИТИКИ, ЗА СМЕТКА НА ЕДИНСТВЕНАТА ТАКАВА, ОТГОВОРНА ЗА ДЪРЖАВНАТА ПОЛИТИКА ЗА МЛАДЕЖТА. ТОВА СЪЗДАВА СЕРИОЗНИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА НЕПЪЛНОЦЕННО ИЛИ ПЪЛНО НЕИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНОВИТЕ ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА МИНИСТЪРА НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА.

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА

Въвеждането на изискването за приемане на Доклад за младежта почива на 10-годишна практика, започнала с Решение на XXXIX НС от 3 април 2002 г. (обн. ДВ бр. No 38 от 12.04.2002 г.), с което е възложено на Министерския съвет ежегодно да изготвя доклад за младежта.⁴

След промените в Закона от 2022 г., Докладът за младежта се приема от Народното събрание веднъж на всеки 2 години по предложение на Министерския съвет. Съгласно чл. 5 от Закона за младежта той включва измененията и тенденциите в социално-икономическото положение на младежите. Погрешно е да се смята, че докладът за младежта е инструмент за отчитане на изпълнението на Националната стратегия за младежта или други елементи / инструменти на политиката.

Съгласно закона съдържанието на доклада трябва да обхваща най-малко следните области:⁵

1. образование;
2. заетост;
3. здраве и благосъстояние;
4. равенство и приобщаване;
5. млади хора от малките населени места;
6. информираност и дигитални умения;
7. младежки организации.

⁴ Оценка на въздействие на Закона за младежта 2020 г.

⁵ Изискването за задължително минимално съдържание е въведено с промените в Закона от 2022 г.

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА

Казано по друг начин, докладът за младежта следва да отразява състоянието на целевата група на държавната политика за младежта, а именно младите хора на възраст 15-29 г. и да служи за основа на обществен и експертен дебат за ефективността, пълноценното изпълнение и развитието на политиките.

През годините съдържанието на доклада и процедурата по неговото изготвяне многократно са търпели критики в няколко посоки.

- Изработването и приемането на доклада системно се забавя. От приемането на Закона за младежта нито веднъж докладът за младежта не е внесен в рамките на законоустановения срок. (табл.Х) Докладът за 2016 г. е внесен почти година след срока, а приемането му от Народно събрание се случва едва през февруари 2019 г., заедно с доклада за 2017 г. Към настоящия момент, последния приет Доклад за младежта е за 2019 г. (приет с решение на НС от 22.12.2020 г.).

ПРИЕТИ ДОКЛАДИ ЗА МЛАДЕЖТА В ПЕРИОДА 2013 - 2024 Г.

ГОДИНА	ПРИЕТ ОТ МС	ВНЕСЕН В НС	ПРИЕТ ОТ НС
2013	Решение №579 / 01 август 2014 г.	01 август 2014	няма данни
2014	няма данни	31 юли 2015	няма данни
2015	Решение №89 / 26 януари 2017	няма данни	няма данни
2016	Решение №266 / 20 април 2018	20 април 2018	20 февруари 2019 г
2017	Решение 912 / 14 декември 2018	14 декември 2018	20 февруари 2019 г.
2018	Решение №372 / 28 юни 2019 г.	28 юни 2019	4 септември 2019 г.
2019	Решение №733 / 15 октомври 2020 г.	15 октомври 2020	16 декември 2020
2020	I. Решение №491 / 17 юли 2022 г. II. Решение №39 / 19 януари 2023 г.	I. 19 януари 2023 II. 29 декември 2023	Не е приет
2021-2022	29 февруари 2024 г.	01 март 2024	Отхвърлен от НС
2023-2024	Предстои	Предстои	Предстои

ДОКЛАД ЗА МЛАДЕЖТА

Проектът на Доклад за младежта 2021-2022 г., е отхвърлен в Народното събрание тъй като съдържанието му пропуска съществени факти и елементи от осъществяването в периода политики, а освен това съдържа твърдения, неподкрепени с данни (например, за това, че в разглеждания период броят на младежките организации се увеличава).⁶

Следва да се отбележи, че въпреки че не е одобрен от Народно събрание, на 20 ноември 2024 г., Докладът за младежта 2021-2022 г., е качен на портала Strategy.bg в секцията документи за “Младежка политика”,⁷ без да е преработен или да има ново решение за внасянето му за разглеждане от НС.

Няма данни на база на доклада за младежта, да са направени стъпки за усъвършенстване на осъществяваната политика.

ИЗВОД: НЕОБХОДИМО Е ЦЯЛОСТНО ПРЕОСМИСЛЯНЕ НА ДОКЛАДА ЗА МЛАДЕЖТА КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА:

- 1. НАДГРАЖДАНЕ И УСТАНОВЯВАНЕ НА СЪСТОЯНИЕТО НА МЛАДЕЖИТЕ;**
- 2. ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ОТ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПОЛИТИКАТА;**
- 3. ОСНОВА ЗА ОБЩЕСТВЕНО-ПОЛИТИЧЕСКИ ДЕБАТ ПО ТЕМАТА ЗА ПРОБЛЕМИТЕ НА МЛАДИТЕ ХОРА.**

ПЛАНИРАНЕТО НА ПРОЦЕДУРИТЕ ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА ДОКЛАДА СЛЕДВА ДА БЪДАТ ПОДОБРЕНИ, ЗА ДА БЪДАТ СПАЗЕНИ СРОКОВЕТЕ, ПОСОЧЕНИ В ЗАКОНА ЗА МЛАДЕЖТА.

⁶ Становище на Национален младежки форум относно Проект на Доклад за младежта 2021-2022 г., София 2024 г.

⁷ <https://strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1681> [17.02.2025].

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА МЛАДЕЖТА

Въпреки приемането на Закона за младежта през 2012 г., България се намира в своя 3-ти стратегически период:

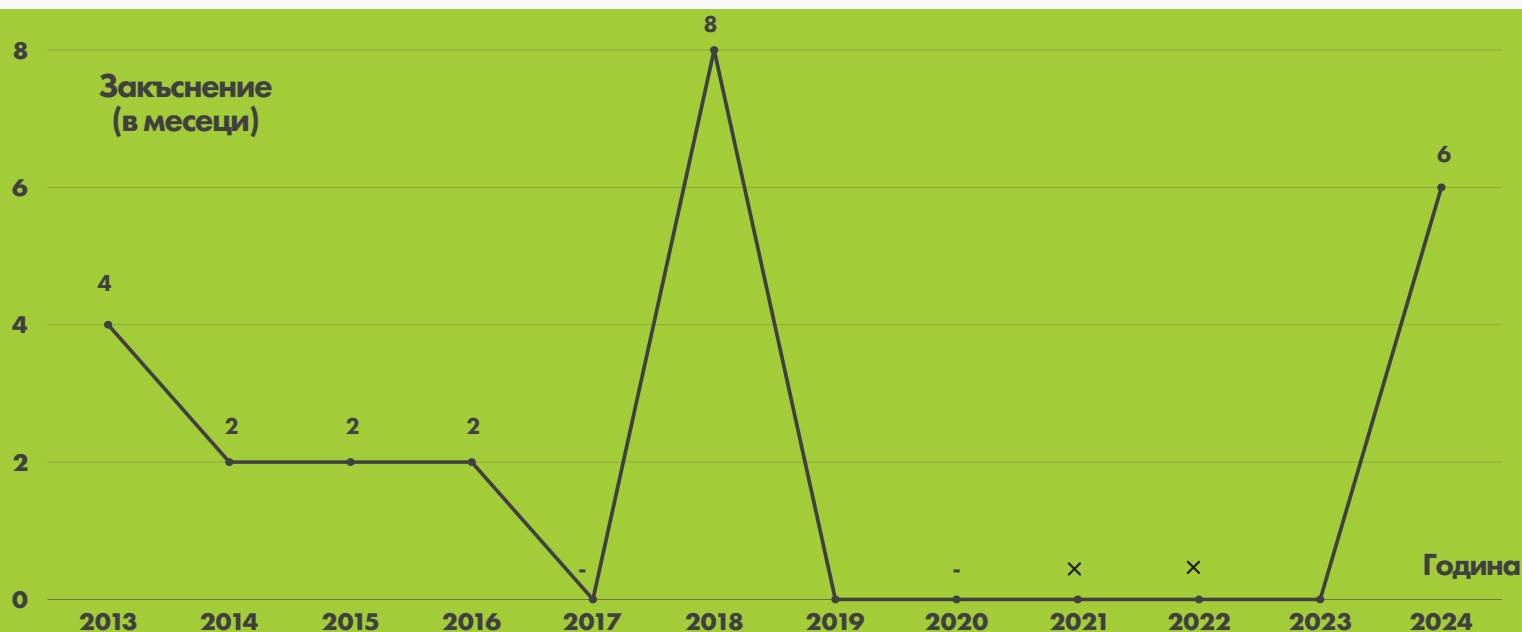
8

- Първи период: Стратегия за национална младежка политика 2003-2007 г. - стратегията е приета от Министерски съвет поради липсата на законова регулация.

- Втори период: Национална стратегия за младежта 2010-2020 г. - приета 2010 г. от МС и 2012 г. от НС след приемането на Закона за младежта.

- Национална стратегия за младежта 2021-2030 г. - въпреки че разработването на стратегията започва през 2018 г., тя е приета едва през януари 2023 г. от Народно събрание.

Съгласно чл. 5, ал. 6, ежегодно се приема годишен план за изпълнение на стратегията.

⁸ Еленкова, Л. Развитие на младежката политика в България след 1989 г., София, 2023 г.

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА МЛАДЕЖТА

На първо място, тук следва да се отбележи, че в периода от приемането на Закона за младежта до момента само 1 от плановете за изпълнение на Националната стратегия за младежта е приет в законоустановения за това срок - този за 2019 г., който е приет заедно с плана за 2018 през декември 2018 г. Същевременно няма данни за плановете през 2017 и 2020 г., а за 2021, 2022 и 2023 г. плановете не са приемани.

Следва да се отбележи, че Националната стратегия за младежта 2021-2030 г. е приета с решение на Народното събрание едва на 31 януари 2023 г., като законът не упоменава изрично дали в случай на изтичане на предходната стратегия (какъвто е периодът след 2020 г.) изпълнението и следва да продължи до приемането на нова. Необяснима е и липсата на годишен план за изпълнение на стратегията през 2023 г.

ГОДИНА	РЕШЕНИЕ ЗА ПРИЕМАНЕ ОТ МС
2013	№ 495 на МС от 22.8.2013 г.
2014	№ 379 на МС от 9.06.2014 г.
2015	№ 403 на МС от 4.06.2015 г.
2016	№ 444 на МС от 3.06.2016 г.
2017	няма данни
2018	14 декември 2018 (обединен с 2019 г.)
2019	14 декември 2018 г.
2020	няма данни
2021	няма данни
2022	няма данни
2023	няма данни
2024	№ 712 на МС от 17.10.2024 г.

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА МЛАДЕЖТА

Това прави младежката политика в периода 2020-2024 г. На практика непроследима и неизмерима, подобно на разходите за нейното обезпечаване. Поради отсъствието на годишни планове за изпълнение на стратегията за периода 2021-2023 г. не е възможно изчисляването на публичните разходи, отделени за изпълнение на държавната политика за младежта за тези 3 години, тъй като няма друг документ, в който те да са изрично обособени.

Важно е да се отбележи, че в посочения период, въпреки отсъствието на действаща стратегия, продължават да се разработват и приемат програми за младежта:

- Национална програма за младежта 2021-2025 г.
- 3 Национални програми за изпълнение на младежки дейности по чл.10А от Закона за Хазарта - за 2021, 2022 и за периода 2023-2025 г. (първата многогодишна програма по 10А от ЗХ.)

Ключов факт по отношение на стратегическото планиране в областта на държавната политика за младежта е, че и към днешна дата окончателна оценка на въздействието и изпълнението на Национална стратегия за младежта 2010-2020 г. не е извършена и в този смисъл не може да се направи окончателен извод за степента, в която държавната политика за младежта е постигнала своите цели в периода до 2020 г.⁹

⁹ Танева, А, Еленкова, Л. Младежката политика в България - Перспективи и предизвикателства, Фондация „Фридрих Еберт България“, София, 2020 г.

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА МЛАДЕЖТА

Същевременно, една от основните критики в парламентарните дебати предхождащи приемането на Националната стратегия за младежта 2021-2030 г. е липсата на достатъчно конкретни индикатори за изпълнение на стратегията с ясно дефинирани базови стойности¹⁰ за началото на стратегическия период и целеви стойности в края на периода (2030 г.) Две години след приемането на Националната стратегия за младежта няма индикации да са направени стъпки в посока на отстраняване на слабостите на документа. Не е осъществено дори измерване на базовите стойности на определените индикатори в документа.

ИЗВОДИ: НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА МЛАДЕЖТА, КАКТО В ПРЕХОДНИЯ ПЕРИОД, ТАКА И В НАСТОЯЩИЯ ОТГОВАРЯ НА ЗАКОНОВИТЕ ИЗИСКВАНИЯ ЗА СЪДЪРЖАНИЕ И ВРЕМЕНИ ОБХВАТ. РАМКАТА НА ДОКУМЕНТА ОЧЕРТАВА ОСНОВНИТЕ ОБЛАСТИ НА ИНТЕРВЕНЦИЯ ВАЖНИ ЗА МЛАДИТЕ ХОРА И МЛАДЕЖКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ. ВСЕ ПАК ОСНОВНОТО ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ОСТАВА ПРАКТИЧЕСКОТО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДОКУМЕНТА, КОЕТО СЕ ДЪЛЖИ НА НЕДОБРЕ ФОРМУЛИРАНИ ИНДИКАТОРИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ, ЛИПСА ОЦЕНКИ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО И СЕРИОЗНИТЕ ЗАБАВЯНИЯ В ПРИЕМАНЕТО НА ГОДИШНИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ДОКУМЕНТА. ЗА ФИНАНСОВОТО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПОЛИТИКАТА ВИЖ ГЛ. Б9 "БЮДЖЕТ" НА НАСТОЯЩИЯ АНАЛИЗ.

¹⁰ Стенограми от проведени заседания на Комисията по въпросите на децата, младежта и спорта 04 януари 2023 г., Комисията по образованието и науката от 21.12.2022 година и Комисията по въпросите на Европейския съюз 15 декември 2022 г. към 48-мото Народно събрание.

НАЦИОНАЛНИ ПРОГРАМИ ЗА МЛАДЕЖТА

Съгласно чл. 7 на Закона за младежта в изпълнение на Националната стратегия за младежта Министерският съвет приема национални програми за младежта по предложение на министъра на младежта и спорта.

В периода, разглеждан в настоящия доклад, действат основно 2 национални програми за младежта:

- Национална програма за младежта с 3 програмни периода - 2010-2015, 2016-2020 и 2021-2025 г.
- Национална програма за изпълнение на младежки дейности по чл. 10А от Закона за хазарта със 7 програмни периода - 6 едногодишни между 2017 и 2022 г., както и 1 тригодишен от 2023 до 2025 г.

В следващите редове ще бъдат разгледани детайлно данните и статистиките от изпълнението на националните програми за младежта в периода след 2017 г. или след промените в чл. 10А от Закона за хазарта, които водят до появата на значително отчисление за “насърчаване на социално отговорно поведение сред младите хора” по бюджета на Министерство на младежта и спорта.

В този период националните програми за младежта се характеризират с няколко основни слабости:

- Липса на последователност в проведените процедури за кандидатстване

ПРОЦЕДУРИ ЗА НАБИРАНЕ НА ПРОЕКТНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ПО НАЦИОНАЛНИТЕ ПРОГРАМИ ЗА МЛАДЕЖТА						
ГОДИНА	НПМ	ПРОЦЕДУРА	ОЦЕНКА	НПИМД	КАНДИДАТСТВО	ОЦЕНКА
2019	I. 18.02 - 17.03 - резултати 15.05 и	I. 28 дни	I. 60 дни и	20.02 - 15.03 - резултати 25.04	24 дни	42 дни
	16.08 II. 25.10 - 06.11 - резултати 13.12	II. 13 дни	153 дни II. 38 дни			
	16.08 II. 25.10 - 06.11 - резултати 13.12	II. 13 дни	153 дни II. 38 дни			
2020	I. 07.02 - 26.02 - резултати 13.05 II. 04.06 - 18.06 - резултати 21.07	I. 20 дни II. 15 дни	I. 78 дни II. 34 дни	I. 28.02 - 16.03 - резултати 22.04 II. 24.04 - 07.05 - резултати 10.06 III. 16.06 - 30.06 - резултати 07.08	I. 18 дни II. 14 дни III. 15 дни	I. 38 дни II. 35 дни III. 39 дни
	I. 25.08 - 27.09 - резултати 15.11 II. 18.11 - 30.11 - резултати на 16.02	I. 34 дни II. 11 дни	I. 50 дни II. 79 дни	12.01 - 27.01 - резултати 09.03	16 дни	42 дни

2022	14.10 - 07.11 - результати 02.0 6.2023 г.	25 дни	208 дни	18.05 - 13.06 - результати 13.07	27 дни	31 дни
2023	не е проведена	-	-	I. 20.02 - 19.03 (удълже н до 26.03) - результати 28.06 II. 05.09 - 24.09 - резултати ?	I. 28 дни (удъ лжен на 35 дни) II. 20 дни	I. 95 дни
2024	не е проведена	-	-	I. 27.03 - 30.04 - результати 29.08 II. 11.09 - 25.09 (удълж ена до 03.10) - резултати на 15.11	I. 35 дни II. 15 дни (удъ лжена на 23 дни)	I. 122 дни II. 44 дни
2025	16.01-07.02	23 дни	в ход	не е обявена	-	-

Видно от таблицата, процедурите варират както в своята продължителност от 11 до 35 дни, така и в периода на своето обявяване - през различните години първата процедура по която и да е от двете програми е обявявана в 8 различни месеца без никаква последователност.

В различните години по програмите са провеждани най-малко 2 до най-много 5 процедури - без да е налице определена закономерност, а важно за отбелязване е, че през 2023 и 2024 г. по една от 2-те програми - Национална програма за младежта 2021-2025 г. не е проведена нито една процедура.

НАЦИОНАЛНИ ПРОГРАМИ ЗА МЛАДЕЖТА

Накрая налице са необяснимо дълги периоди на оценка на проектните предложения, които не съответстват на броя на постъпилите проектни концепции, така например част от резултатите от 1-вата процедура по НПМ за 2019 г. излизат едва 208 дни след приключването и, а резултатите по първата процедура по НПМД за 2024 г. са обявени 122 дни след края ѝ.

10

Тази категорична липса на предвидимост и последователност в провеждането на процедурите по програмите води до сериозна несигурност в рамките на младежкия сектор, който към момента разчита единствено на настоящите 2 програми на национално ниво. Младежките организации с повече опит сериозно се затрудняват в кандидатстването с проекти предложения при липсата на последователност. Съответно други лица от кръга бенефициенти, които имат възможността да разработят своите проектни предложения, вкл. неформални младежки групи, практически не могат да кандидатстват.

За сравнение програмите Еразъм и Европейски корпус за солидарност обявяват ежегодно годишна програма със своите срокове за кандидатстване, като периодът, в който са отворени процедурите рядко е по-кратък от 2 месеца.

- Свиване на инструментариума по националните програми за младежта

В периода на изпълнение на Национална стратегия за младежта 2010-2020 г. е разработена само 1 нова национална програма за младежта по смисъла на чл. 7 от Закона за младежта - Националната програма за изпълнение на младежки дейности по чл. 10А от Закона за хазарта през 2017 г.

Същевременно в средата на периода на изпълнение на Национална програма за младежта 2016-2020 г. е прекратено действието на подпрограма 1 “Развитие на мрежата от младежки информационно-консултантски центрове (МИКЦ)”. Няма данни да е планирано създаването на нови програми или да е работено върху разширяване на настоящите.¹¹

Подобен упрек е отправен и в дебатите за приемане на Националната стратегия за младежта 2021-2030 г. и по конкретно в рамките на Комисията за образованието и науката към 48-мото Народно събрание, в което се отбелязва, че и в рамките на новата стратегия не е изрично предвидено разработването на нови национални програми за младежта.¹²

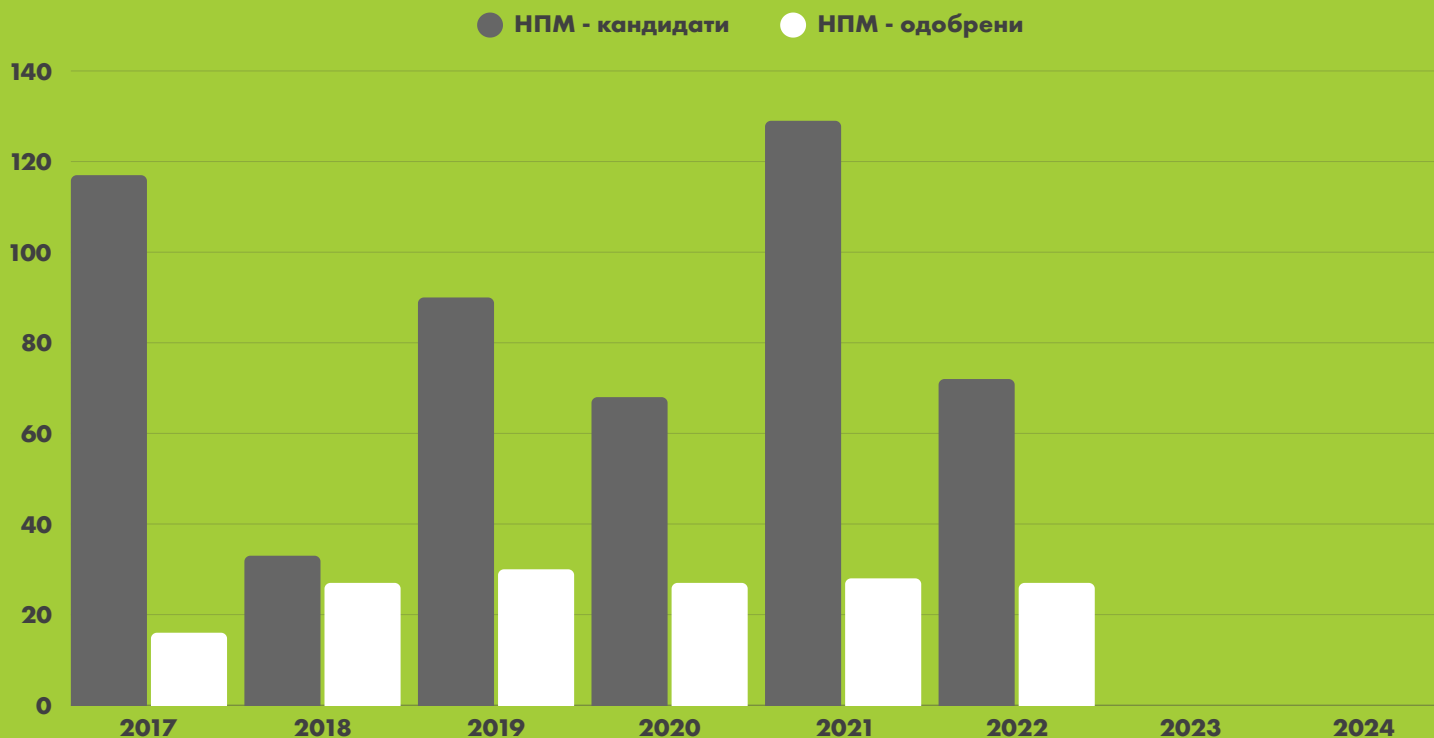

¹¹ Декларация на Национален младежки форум относно мястото на ресор “Младеж”, 2023 г.

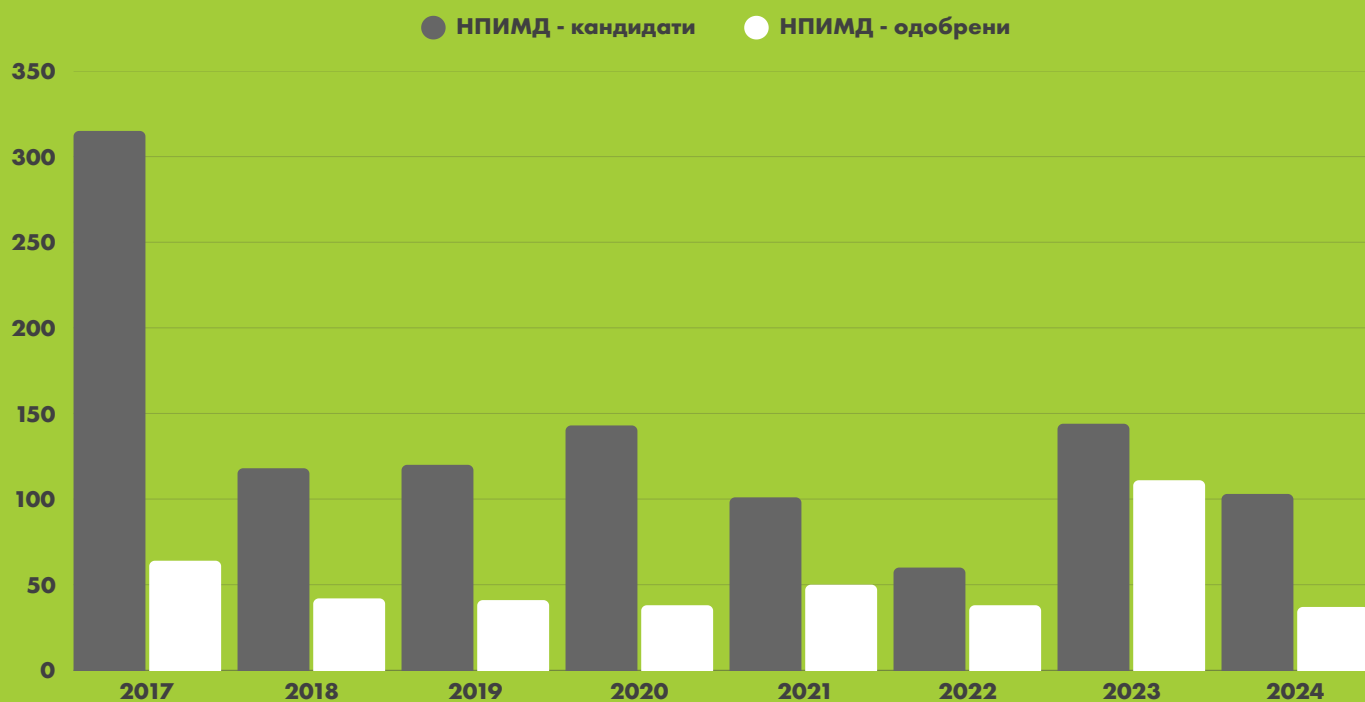
¹² Стенограма от проведено заседание на Комисията по образованието и науката към 48-мото Народно събрание от 21.12.2022 година

- Намаляване на броя на кандидатстващите организации и спадане на годишния процент на изпълнение по програмите

БРОЙ КАНДИДАТИ ПО НПМ

БРОЙ КАНДИДАТИ ПО НПМД

Посочените за 2024 г. данни са спрямо справка в страниците на Министерството на младежта и спорта и Националната информационна система за младежта.

Същевременно в рамките на заседанието на Националния консултативен съвет за младежта Министерството споменава не 103, а 205 подадени проекта в рамките на НПМД.¹³

НПМ - планирани средства в лв.	441 129 лв.	652 400 лв.	788 400 лв.	698 400 лв.	460 000 лв.	375 000 лв.	800 400 лв.	4 215 129 лв.
НПМ - отчет предоставени средства в лв.	457 247 лв.	646 518 лв.	783 707 лв.	698 283 лв.	164 609 лв.	323 323 лв.	598 138 лв.	3 671 825 лв.
% на изпълнение	103.65 %	99.10 %	99.40 %	99.98%	35.78 %	86.22%	74.73%	
бр. проекти	16	27	30	27	28	27	0	155
средно на проект	28,57 7.94 лв.	23,945 .11 лв.	26,12 3.57 лв.	25,862. 33 лв.	5,878. 89 лв.	11,974. 93 лв.	0.00 лв.	
НПМД - планирани средства в лв.	2 000 000 лв.	2 000 000 лв.	2 000 000 лв.	2 000 000 лв.	5 405 000 лв.	6 000 000 лв.	6 600 000 лв.	26 005 000 лв.

¹³ [https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/oficial-messages/763799-mms-zam-ministar-petar-mladenov-predsedatelstva-z-asedanieto-na-natsionalniya-k\[17.02.2025\]](https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/oficial-messages/763799-mms-zam-ministar-petar-mladenov-predsedatelstva-z-asedanieto-na-natsionalniya-k[17.02.2025])

НПИМД - отчет предоставени средства в лв.	1 918 309 лв.	1 988 975 лв.	1 968 487 лв.	1 992 395 лв.	4 389 035 лв.	4 186 606 лв.	3 272 343 лв.	19 716 150 лв.
% на изпълнение	95.92%	99.45 %	98.42 %	99.62%	81.20%	69.78%	49.58 %	
бр. проекти	64	42	41	38	50	38	111	384
средно на проект	29,973 .58 лв.	47,35 6.55 лв.	48,01 1.88 лв.	52,431. 45 лв.	87,780. 70 лв.	110,173 .8 4 лв.	29,48 0.57 лв.	
Общо планирани средства по програмите за съответната година	2 441 129 лв.	2 652 400 лв.	2 788 400 лв.	2 698 400 лв.	5 865 000 лв.	6 375 000 лв.	7 400 400 лв.	30 220 729 лв.
Общо оставени средства по програмите за съответната година	2 375 556 лв.	2 635 493 лв.	2 752 194 лв.	2 690 678 лв.	4 553 644 лв.	4 509 929 лв.	3 870 481 лв.	23 887 975 лв.
Остатък за годината	65 573 лв.	16 907 лв.	36 206 лв.	7 722 лв.	1 311 356 лв.	1 865 071 лв.	3 529 919 лв.	6 832 754 лв.

Посочените за 2024 г. данни са спрямо справка в страниците на Министерството на младежта и спорта и Националната информационна система за младежта.

Същевременно в рамките на заседанието на Националния консултативен съвет за младежта Министерството споменава не 103, а 205 подадени проекта в рамките на НПМД.¹³

НПМ - планирани средства в лв.	441 129 лв.	652 400 лв.	788 400 лв.	698 400 лв.	460 000 лв.	375 000 лв.	800 400 лв.	4 215 129 лв.
НПМ - отчет предоставени средства в лв.	457 247 лв.	646 518 лв.	783 707 лв.	698 283 лв.	164 609 лв.	323 323 лв.	598 138 лв.	3 671 825 лв.
% на изпълнение	103.65 %	99.10 %	99.40 %	99.98%	35.78 %	86.22%	74.73%	
бр. проекти	16	27	30	27	28	27	0	155
средно на проект	28,57 7.94 лв.	23,945 .11 лв.	26,12 3.57 лв.	25,862. 33 лв.	5,878. 89 лв.	11,974. 93 лв.	0.00 лв.	
НПМД - планирани средства в лв.	2 000 000 лв.	2 000 000 лв.	2 000 000 лв.	2 000 000 лв.	5 405 000 лв.	6 000 000 лв.	6 600 000 лв.	26 005 000 лв.

¹³ [https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/oficial-messages/763799-mms-zam-ministar-petar-mladenov-predsedatelstva-z-asedanieto-na-natsionalniya-k\[17.02.2025\]](https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/oficial-messages/763799-mms-zam-ministar-petar-mladenov-predsedatelstva-z-asedanieto-na-natsionalniya-k[17.02.2025])

Целеви индикатори за изпълнение на националните програми за младежта
 (дял на достигнатите млади хора при изпълнение на програмите съгласно програмните
 бюджети и отчети на Министерство на младежта и спорта)

Година	Заложено		Постигнато		Коментари
	НПМ	НПИМД	НПМ	НПИМД	
2017	-	-	174 964 млад и хора	596 894 млади хора	Няма данни за заложени индикатори в бр. или %
2018	-	-	-	-	5 000 млади хора са достигнати от българското председателство на Съвета на ЕС
2019	16.50% от младит е хора в странат а	7.69% от младите хора в страната	2.10% от младит е хора в страната	71.2% от младите хора в страната	Няма данни за заложени индикатори в бр.
2020	16.50% от младит е хора в странат а	7.69% от младите хора в страната	16.50% от младит е хора в страната	81% от младите хора в страната	Няма данни за заложени индикатори в бр.
2021	16.50% от младит е хора в странат а	20% от младите хора в страната	8% от младит е хора в страната или 77 000 млад и хора	20% от младите хора в страната	Няма данни за заложени индикатори в бр., освен за НПМ

2022	16.50% от младите хора в страната	20% от младите хора в страната	23.90% от младите хора в страната или 231 048 млади хора	33% от младите хора в страната или 531 131 млади хора	Налице са противоречиви данни. Спрямо подадените индикатори в бр. и % става ясно, че ММС изчислява общо 966 728 млади хора в България при НПМ и общо 1 609 488 млади хора в България при НПМД. Според НСИ населението на младите хора в България в периода е 854 074.
2023	16.50% от младите хора в страната	20% от младите хора в страната	19.31% от младите хора в страната или 164 964 млади хора	30.6% от младите хора в страната или 256 695 млади хора	Налице са противоречиви данни. Спрямо подадените индикатори в бр. и % става ясно, че ММС изчислява общо 854 293 млади хора в България при НПМ и общо 838 873 млади хора в България при НПМД. Според НСИ населението на младите хора в България в периода е 863 349.

- Проблеми в нормативната база за предоставяне на средства по програмите и процедурата за приемането на самите програми - Наредба №1, както и липсата на обществени консултации при приемането на програмите.

В разглеждания период и след появяването на Националната програма за изпълнение на младежки дейности по чл.10А от Закона за хазарта, в чл.3 на Наредба №1 за условията и реда за финансиране на проекти по национални програми за младежта се появява текст, който влиза в пряко противоречие с текстовете на Закона за младежта. Той предвижда Националната програма за младежки дейности по чл.10А от Закона за хазарта да се приема само от министъра на младежта и спорта.

“Чл. 10а от Закона за хазарта ясно посочва, че разходването на средствата, постъпващи в бюджета на Министерство на младежта и спорта под формата на трансфер от Национална агенция по приходите, се осъществява съгласно наредбата по чл. 8 от Закона за младежта.

НАЦИОНАЛНИ ПРОГРАМИ ЗА МЛАДЕЖТА

Така посочено, средствата би следвало да се използват за постигане на целите на Националната стратегия за младежта посредством националните програми за младежта по чл.7 от ЗМ.

Въпреки обособяването на самостоятелна Национална програма за изпълнение на младежки дейности по чл.10а от Закона за хазарта, съгласно действащата нормативна уредба тя попада в обхвата на чл. 7 от ЗМ и следва да се приема от Министерски съвет по предложение на Министъра на младежта и спорта.

Съгласно действащата нормативна уредба тя попада в обхвата на чл. 7 от ЗМ и следва да се приема от Министерски съвет по предложение на Министъра на младежта и спорта.”¹⁴

Текстът, противоречащ на закона, е отменен от Наредбата с решение на Министерски съвет от 14 февруари 2023 г., като до този момент от 2017 г., в 6-те програмни периода Националната програма за изпълнение на младежки дейности е приемана в противоречие с разпоредбите на чл.7 от Закона за младежта.

¹⁴ Становище на Национален младежки форум относно Наредба за условията и реда на финансиране на проекти по национални програми за младежта, 2022 г.

Следва да се отбележи и че 2023-2025 г. е първия програмен период по отношение на НПМД, за който е проведена обществена консултация, преди приемане на програмата, посредством портала strategy.bg, което следва да бъде отчетено като добра практика. До момента при разработките на 3-те програмни периода на НПМ за 2010-2015, 2016-2020 и 2021-2025 г. няма данни да са провеждани обществени консултации.

ИЗВОДИ: ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НАЦИОНАЛНИТЕ ПРОГРАМИ ЗА МЛАДЕЖТА Е СЪПЪТСТВАНО С РЕДИЦА ПРОБЛЕМИ - ЛИПСА НА ПРОСЛЕДИМОСТ, ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ, ПРЕДВИДИМОСТ, ПОНЯКОГА ПРОЗРАЧНОСТ, А В КОНКРЕТНИ МОМЕНТИ И ПРОТИВОРЕЧИЕ С НОРМАТИВНАТА УРЕДБА. НЕ СА НАЛИЦЕ ИНДИКАЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ, РАЗШИРЯВАНЕ И ПОДОБРЯВАНЕ НА ИНСТРУМЕНТАРИУМА И РАЗРАБОТВАНЕТО НА НОВИ ПРОГРАМИ, ВЪПРЕКИ ПРОМЕНЯЩАТА СЕ СРЕДА В МЛАДЕЖКИЯ СЕКТОР.

НАЦИОНАЛЕН КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ ПО ВЪПРОСИТЕ ЗА МЛАДЕЖТА

От приемането на Закона за младежта през 2012 г., до промените през 2022 г., за период от 10 години, Националният консултативен съвет по въпросите за младежта е основен орган за подпомагане на Министъра на младежта и спорта, при вземане на решения за управлението на политиката за младежта.

Съгласно чл. 11 на Закона той:

- Дава становища по проекти на нормативни актове и стратегически документи, които се отнасят до държавната политика за младежта;
- Предлага мерки за постигане целите на държавната политика за младежта;
- Обсъжда въпроси, свързани с провеждането на държавната политика за младежта.

Предвид структурата на Съвета, която включва голяма част от заместник-министрите по ресори, той се явява и основно звено за междуведомствена (междусекторна) координация и взаимодействие с органите на изпълнителната власт на национално ниво.

Следвайки логиката на планиране и изпълнение на политиките описана в предходните глави на анализа и предвид функциите на Съвета посочени по-горе би било уместно да допуснем, че той би следвало да се събира и да дискутира основните документи част от цикъла на държавната политика за младежта като доклада за младежта, националната стратегия за младежта, плановете и отчетите за нейното изпълнение и националните програми за младежта.

“Липсата на конкретно определена регулярност в заседанията на съвета по принцип не следва да бъде оценявана едностранчиво като положителна или отрицателна, но в конкретния случай следва да бъдат съобразени изисквания на ЗМл по отношение на срока за внасяне от страна на МС в НС за одобрение на Годишния доклад за младежта и по отношение на срока за приемане от страна на МС на годишния план за изпълнение на Националната стратегия за младежта.”¹⁵

В този контекст следва да се отбележи, че нито ЗМл, нито Правилника за дейността на НКСМ предвиждат някакъв по-конкретен координационен механизъм и процедури за синхронизиране на политиките между различните институции и страни в процеса по формиране на младежката политика в сфери извън компетентността на министъра на младежта и спорта.¹⁶

¹⁵ Оценка на въздействието на Закона за младежта 2020 г.

¹⁶ Констатация в тази насока е дадена и в Становище „Възможности за развитие на политиката на младите хора в България“, разработено по собствена инициатива от Икономическия и социален съвет на Република България, публикувано на интернет страницата на съвета:
<http://www.esc.bg/bg/activities/opinions?start=3><http://www.esc.bg/bg/activities/opinions?start=3>

НАЦИОНАЛЕН КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ ПО ВЪПРОСИТЕ ЗА МЛАДЕЖТА

Последните публични данни за проведени заседания на съвета са за:

- 17 октомври 2024 г.

1. Представяне на програми, инициативи и дейности, свързани с младите хора, в различните секторни политики;
2. Представяне на Декларацията от Рейкявик, приета по време на 4-тата среща на върха на държавните и правителствените ръководители на Съвета на Европа (16-17 май 2023 г.);
3. Разни.

- 11 януари 2023 г.

1. Представяне на резултати от проведено Национално представително количествено проучване сред младежи на възраст 15-29 години: навици на консумация на храни и други продукти, NEETs проблематика, младежки организации (октомври 2022 г.);
2. Представяне на Наръчник за местна младежка политика, изготвен от Национален младежки форум по проект „Диалог и участие“ в изпълнение на процеса по Диалога на ЕС по въпросите за младежта в България;
3. Представяне на Наредба № 1 от 10.06.2022 г. за условията и реда за финансиране на проекти по национални програми за младежта;
4. Разни

- 9 декември 2020 г.

1. Акценти от Годишния доклад за младежта за 2019 г. и резултати от проведено национално социологическо проучване;
2. Проект на Национална стратегия за младежта 2021-2030 г. – приоритети, предизвикателства и мерки;
3. Национална работна група за изпълнение на Диалог по въпросите на младежта в ЕС – представяне на Националната работна група и нейните дейности;
4. Разни.

НАЦИОНАЛЕН КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ ПО ВЪПРОСИТЕ ЗА МЛАДЕЖТА

За сравнение в периода 2020-2024 г. са изработени и приети: Национална стратегия за младежта 2021-2030 г., Закон за изменение и допълнение на Закона за младежта (2021), Национална програма за младежта 2021-2025 г., 3 Национални програми за изпълнение на младежки дейности по чл. 10 А от Закона за хазарта, 3 доклада за младежта 2019, 2020 и 2021-2022 г., годишен план за изпълнение на Националната стратегия за 2024 г. и 3 промени в Наредбата за националните програми за младежта през 2022, 2023 и 2024 г.

Видно от протоколите в заседанието от 2020 г. е представен проекта на Национална стратегия за младежта и доклад за 2019 г., а на това през 2023 г. е представен проектът на Наредба №1 от 10 юни 2022 г. за условията и реда за финансиране на проекти по национални програми за младежта

Преди 2020 г. няма публични данни за проведените заседания на Националния консултативен съвет за младежта. Публичността на работата на Съвета се подобрява след 2020 г. Основната критика продължава да бъде рядкото провеждане на заседания от страна на Съвета. Факт, който е адресиран и от членовете му видно от протокола от проведеното заседание на 11 януари 2023 г.

ИЗВОДИ: ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НАЦИОНАЛНИТЕ ПРОГРАМИ ЗА МЛАДЕЖТА Е СЪПЪТСТВАНО С РЕДИЦА ПРОБЛЕМИ - ЛИПСА НА ПРОСЛЕДИМОСТ, ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ, ПРЕДВИДИМОСТ, ПОНЯКОГА ПРОЗРАЧНОСТ, А В КОНКРЕТНИ МОМЕНТИ И ПРОТИВОРЕЧИЕ С НОРМАТИВНАТА УРЕДБА. НЕ СА НАЛИЦЕ ИНДИКАЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ, РАЗШИРЯВАНЕ И ПОДОБРЯВАНЕ НА ИНСТРУМЕНТАРИУМА И РАЗРАБОТВАНЕТО НА НОВИ ПРОГРАМИ, ВЪПРЕКИ ПРОМЕНЯЩАТА СЕ СРЕДА В МЛАДЕЖКИЯ СЕКТОР.

ОБЩЕСТВЕН СЪВЕТ ПО ВЪПРОСИТЕ ЗА МЛАДЕЖТА

Основен орган за подпомагане на министъра на младежта и спорта през взаимодействие с младежки организации и организациите, работещи със и за млади хора, е Общественият съвет по въпросите за младежта. До 2022 г., той работи по силата на чл. 45 от Закона за администрацията и УПММС, а с промените в закона от 2 август 2022 г., е определено, че подпомага министъра на младежта, като:

1. Обсъжда и дава предложения и становища по проекти на нормативни актове на министъра на младежта и спорта;
2. Обсъжда и дава предложения по проекти на стратегически и програмни документи, както и по доклади за изпълнението на политиката за младежта в страната;
3. Предлага конкретни инициативи в областта на политиката за младите хора в страната;
4. Дава становище по изпълнението на предприетите от министъра на младежта и спорта действия, както и обсъжда постигнатите резултати при изпълнението на държавната политика за младежта и предлага мерки и препоръки за оптимизиране на реализираните действия и конкретни проблеми;
5. Подпомага взаимодействието на Министерството на младежта и спорта с граждански организации при разработването и прилагането на политики за младежта.

След приемането на промените в Закона е въведена нова структура на съвета, което налага провеждане на процедура по актуализиране на състава. Тя е задвижена едва през декември 2023 г., като крайния срок за подаване на документи е 4 декември 2023 г. До днес повече от година и 2 месеца след приключване на процедурата, резултатите не са оповестени публично и заседание на съвета не е проведено.

Макар че в рамките на Оценката на въздействието на Закона за младежта от 2020 г., както и в други доклади Обществения съвет е посочен като добра практика, необходимо е да се подчертае, че както преди регламентирането на Съвета в Закона за младежта през 2022 г., така и след това той по-скоро служи за информиране на членовете му за действията извършвани от страна на министъра на младежта и спорта, отколкото инструмент за получаване на становище и обратна връзка, който да дава предложения по нормативни, стратегически или програмни документи.

Така например, няма сведения годишните планове и отчети за изпълнение на Националната стратегия за младежта да са обсъждани на заседание на съвета, преди внасянето им. Сходна е ситуацията и с Докладите за младежта. Потвърждение на тази тенденция е отсъствието на процедура за вземане на решение в правилата за работа на съвета.

ИЗВОДИ: ОБЩЕСТВЕНИЯТ СЪВЕТ ПО ВЪПРОСИТЕ ЗА МЛАДЕЖТА НЕ СЕ ИЗПОЛЗВА КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПЪЛНОЦЕННО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С МЛАДЕЖКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И ПОДОБРЯВАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ. НАЛИЦЕ Е НЕОБЯСНИМО ЗАБАВЯНЕ В ПРОЦЕДУРАТА ПО СФОРМИРАНЕ НА СЪВЕТА СЛЕД ПРОМЕНЕТЕ В ЗАКОНА ПРЕЗ 2022 Г.

ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА МЛАДЕЖКАТА ПОЛИТИКА ПО ДЕНЩАД

ЯСНО ОБОСОБЕН ДЪРЖАВЕН ОРГАН

Създадена е институционална и нормативна рамка за планиране, изпълнение и координация на държавната политика за младежта, но видимо от анализа на отделните и елементи са налице съществени слабости в практическото и прилагане.

Виж глави А1 до А6 от настоящия доклад.

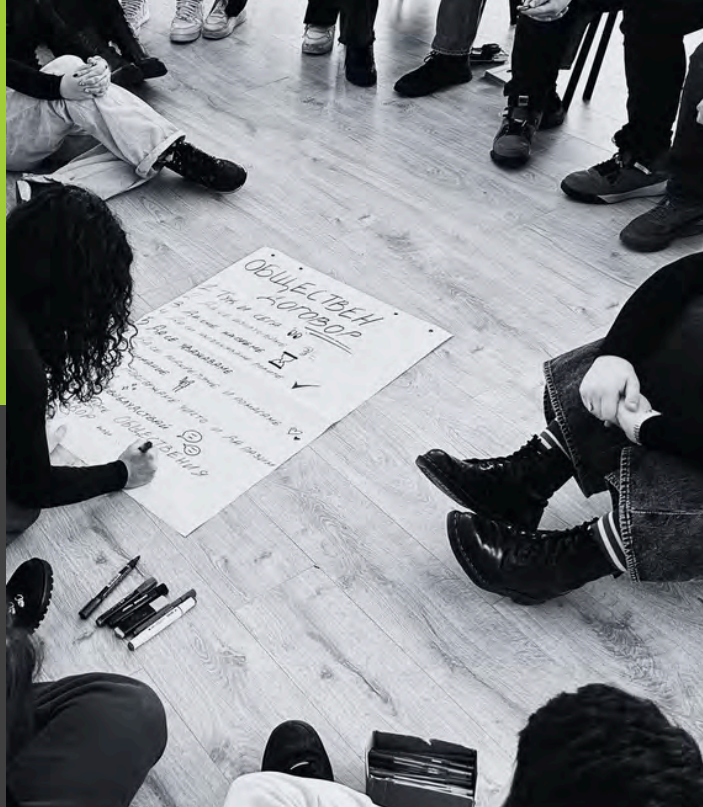
ЯСНО ДИФИНИРАНА ЦЕЛЕВА ГРУПА

В преходните и заключителни разпоредби на Закона за младежта е посочено, че “младеж” е лице на възраст между 15 и 29 години.

Висящ остава въпросът защо долната граница на “младежката възраст” не е съобразена с текущите разпоредби на Закона за лицата и семейството, които определят, че с навършване на 14 години малолетните стават непълнолетни и придобиват ограничена дееспособност, което води и до възможността за обособяване на специфични групи политики и проблеми по отношение на младежите в диапазона 14-18 г.

НАЛИЦЕ Е КОНКРЕТНА И ПРОЗРАЧНА СТРАТЕГИЯ ЗА МЛАДЕЖКАТА ПОЛИТИКА

Основните изводи съвпадат с тези описани в глава А3 “Национална стратегия за младежта”

ПОЛИТИКА, БАЗИРАНА НА ЗНАНИЕТО

От разгледаните документи, не можем да добием увереност, че е налице единен подход за осъществяване на политики базирани на знание, данни и доказателства. Налице е информация за провеждане на целенасочени социологически проучвания за целите на изготвяне на докладите за младежта, но и при тях се наблюдават слабости като например липса на проследимост на данните, промяна на въпросите и индикаторите в проучванията и др. В този смисъл няма единни индикатори за проследяване на състоянието на младите хора, които да оформят заключения за определени тенденции и процеси сред тях.

Няма данни и за провеждане на целенасочени проучвания в моменти в които в публичното пространство е поставен фокус върху положителни или отрицателни тенденции сред младите хора - напр. употребата на райски газ през 2023-24 г. или увеличените случаи на насилие сред младежи през 2023 г.

Същевременно няма данни на база на тези проучвани или на изводи констатирани в докладите за младежта да са предложени конкретни нови или прецизирани определени политики или интервенции в определена област.

Министерство на младежта и спорта не събира данни и за ключови заинтересовани страни и партньори в лицето на младежките организации и организациите, работещи със и за млади хора. В периода от приемане на Закона за младежта през 2012 г. министерството води "регистър" на младежките организации, но няма данни за това как се развива броя на младежките организации в страната през годините или дори в периоди на съществени изменения в средата (напр. Кризата с COVID-19). Не са налице и проучвания за нуждите и проблемите на младежките организации.

ПОЛИТИКА, БАЗИРАНА НА ЗНАНИЕТО

Накрая от разгледаните в глави А3 “Национална стратегия за младежта” и А4 “Национални програми за младежта” от приемането на закона до момента в България са действали:

- 2 Национални стратегии за младежта - втората все още е в процес на изпълнение.
- 10 Национални програми за младежта (3 НПМ 2010-2015, 2016-2020, 2021-2025 г. В изпълнение и 7 НПИМД 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 и 2023-2025 все още в изпълнение)

По отношение на Национална стратегия за младежта 2010-2020 г. са извършени 2 междинни оценки на въздействието - през 2015 г. и през 2018 г., а окончателна оценка на изпълнението на стратегията не е осъществена и към този момент.

По отношение на националните програми за младежта, към този момент не е извършена нито 1 целенасочена оценка на въздействието от изпълнението на програмите.

ИЗВОД: Категорично при изпълнението на държавната политика за младежта в България не можем да говорим за осъществяване на политика базирана на данни и доказателства и за развитие на политиката вследствие на трансфер на знание.

МЛАДИТЕ ХОРА СА РЕСУРС, А НЕ ПРОБЛЕМ

За да бъде дадена оценка, доколко младите хора са възприети като ресурс, а не като проблем следва да се направи задълбочена оценка на съдържанието и изпълнението на Националната стратегия за младежта и двете национални програми.

Поради отсъствието на ясни резултати обособени резултати от осъществяването на политиката към настоящия момент изводи за изпълнението на това изискване е невъзможно да бъдат направени.

ПРОМОТИРАНЕ НА МЛАДЕЖКОТО УЧАСТИЕ

Участието на младежите в обществения и икономическия живот, както и приобщаването им в управлението на местно, регионално и национално ниво е една от основните цели на държавната политика на младежта според чл.2 на Закона за младежта.

Според член 3, точка 5 от Закона за младежта гарантиране на диалог и участие на младежите при формирането на политиката за младежта на местно, регионално и национално ниво е един от 7-те основни принципа на държавната политика за младежта.

Той намира изражение на нормативно ниво поне на още 2 места в Закона - в чл.11а описващ Обществения съвет по въпросите за младежта, като основен инструмент за участие на национално ниво и още веднъж в чл. 15, ал. 6, който предвижда кметовете на общините с население над 45 000 жители да се подпомагат от т.нар. общински консултативни съвети по въпросите за младежта.

Все пак следва да се отбележи, че ясна законова дефиниция какво е "младежко участие" на този етап не е въведена.

Функционирането на обществения съвет е разгледано детайлно в глава А6 на доклада. По отношение на общинските консултативни съвети към кметовете на общините от приемането на Закона за младежта през 2012 г., до момента няма данни Министерство на младежта и спорта да е водило статистика за броя на функциониращите консултативни съвети. Предоставената статистика е от екипа на Национален младежки форум. Изследван е и въпроса по какъв друг начин местната власт осигурява изпълнението на чл. 2 и чл. 3 от Закона при осъществяване на политиките за младите на местно ниво.

Отвъд законовото измерение на младежкото участие - то е предвидено и като самостоятелен приоритет в Национална стратегия за младежта 2021-2030 г.:

ПРОМОТИРАНЕ НА МЛАДЕЖКОТО УЧАСТИЕ

Приоритет 3: Насърчаване на ангажираността, участието и овластяването на младите хора.

Към момента не могат да се направят категорични изводи за положените усилия и резултати в изпълнението на този приоритет.

Следва да се отбележи, че в единствения съществуващ към момента годишен план за изпълнение на настоящата Национална стратегия за младежта за 2024 г.¹⁷ са посочени редица неверни стойности, в рамките на Приоритет 3 на стратегията:

- По отношение на индикатор "Дял на младите хора, членуващи в младежки организации" е посочена базова стойност 8.3% за 2023 г. и целева стойност 5% за 2024 г., което на практика означава, че за текущата година е поставена цел за намаляване на младите хора участващи в младежки организации с 3.3%.
- По отношение на индикатор "брой млади хора участвали в дейности по Диалога на ЕС по въпросите за младежта" на първо място следва да се отбележи, че не е изискана официална информация от Националната работна група за изпълнение на Диалога на ЕС по въпросите за младежта (Виж глава Б8). Посочените данни за 15 бр. младежи за 2023 г. и целева стойност от 13 бр. Младежи за 2024 г. са некоректни. В доклад до Министъра на младежта и спорта от председателя на националната работна група - председателят на Национален младежки форум, от 18 септември 2023 г. се посочва, че за 2023 и 2024 г., само в обучения и 2 национални конференции ще бъдат обхванати най-малко 240 младежи от цялата страна, като отделно са предвидени 20 срещи с младежи в страната. Тези данни не са взети предвид при изготвянето на годишните планове, а към настоящия момент не са изискани данни от работната група и за целите на отчетът за 2024 г. и годишния план за 2025 г.

Няма и достоверни данни, които да проследяват нивата на младежкото участие в последните години, както и тенденциите и причините за тяхното повишаване или спад. Както бе отбелязано е по-рано в доклада - няма налични актуални данни за броя младежки организации в страната, които се явяват един от основните инструменти за овластяване и участие на младежите.

ПРОМОТИРАНЕ НА МЛАДЕЖКОТО УЧАСТИЕ

Няма и достоверни данни, които да проследяват нивата на младежкото участие в последните години, както и тенденциите и причините за тяхното повишаване или спад. Както бе отбелязано е по-рано в доклада - няма налични актуални данни за броя младежки организации в страната, които се явяват един от основните инструменти за овластяване и участие на младежите.

Трябва да бъдат отчетени и още 2 ключови фактора по отношение на младежкото участие:

- Към момента на национално ниво няма механизъм за структурирано участие и взаимодействие на публичните власти с младите хора по ¹⁸модела например на Диалога на Европейския съюз по въпросите за младежта.
- Република България продължава да бъде една от малкото държави в Европа, която не разпознава нормативно и не подкрепя по никакъв начин институционално своя Национален младежки съвет.

ИЗВОД: Младежкото участие, макар да е цел, основен принцип и приоритет на държавната политика за младежта, на практика остава извън фокуса на мерките и осъществяваните политики, а липсата на целенасочено изследване на проблемите на младежкото участие не ни дават възможност да направим заключение какво е неговото текущо състояние и проблеми. Младежкото участие не се възприема и като инструмент за подпомагане и усъвършенстване на политиката за младежта, а по-скоро като формална необходимост.

¹⁸ Към момента в България Национален младежки форум изпълнява функциите, ролята и критериите за национален младежки съвет, като представлява младежкия сектор в България като пълноправен член в Европейски младежки форум от 2014 г., припознат е от европейските институции като национален младежки съвет и в качеството си на такъв от 2014 г., председателства Националната работна група за изпълнение на Диалога на ЕС по въпросите за младежта в България и ръководи процеса на осъществяване на Диалога в страната.

МЕЖДУСЕКТОРЕН - ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА МЛАДЕЖКАТА ПОЛИТИКА

Основният инструмент за гарантиране на интегриран междусекторен подход в младежката политика е Националният консултативен съвет за младежта. Основните изводи по посока на неговата работа са описани в рамките на глава А5 от настоящия анализ.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Към момента по силата на чл. 45 от Закона за администрацията и съответно чл. 8 от УПММС функционират 3 броя междуведомствени консултативни звена за подпомагане на работата на Министъра на младежта и спорта под негово пряко управление.

- Национална работна група за Диалог на ЕС по въпросите за младежта

Национална работна група за изпълнение на Диалог на ЕС по въпросите на младежта се създава с оглед изпълнението на Стратегията на ЕС за младежта за периода 2019-2027 г. и изпълнението на Резолюция на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, за определяне на насоки относно управлението на Диалога на Европейския съюз по въпросите на младежта, приета от Съвета на Европейския съюз (2019/С 189/01). Национална работна група има за цел да допринесе за организирането на консултации и за насърчаването и въздействието на Диалога на ЕС по въпросите на младежта.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

От 2014 г. Националната работна група на ЕС по въпросите за младежта се председателства от Национален младежки форум в качеството му на Национален младежки съвет.

Националната работна група обезпечавя изпълнението на процеса на Диалога на национално ниво, като администрира целевите проекти предоставяни от Европейската комисия за подпомагане на процеса. Същите, както е посочено в доклад на председателя на НРГ от 18 септември 2023 г., включват 20% съфинансиране на разходите. Към момента, въпреки че резултатите, постигнати по проекта и в изпълнение на процеса на Диалога са резултати на Република България и изпълняват приоритетите на Националната стратегия за младежта и по-конкретно Приоритет 3, разходите за обезпечаването на съфинансирането се поемат от Национален младежки форум, което в последните години представлява сериозен риск пред финансовата устойчивост на организацията, а оттам и пред изпълнението на проекта.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Административното обезпечаване на работата на НРГ от страна на Министерство на младежта и спорта също се отличава с определени недостатъци, така например през месец юни 2024 г. е обявена процедура за попълване на състава на Националната работна група с краен срок 9 юли 2024 г. Към началото на месец февруари 2025 г. или почти 7 месеца по-късно, резултати от процедурата не са оповестени.

- Национална работна група за местна младежка политика - създадена със заповед на министъра на младежта и спорта от 2024 г.

Дейността на НРГ за ММП обхваща проследяване и оценка на изпълнението на националната политика на регионално и местно ниво, изработване на становища и мерки, обсъждане въпроси и предлагане инициативи за подобряване на състоянието и решаване на проблеми от специалната компетентност на министъра на младежта и спорта, определена в Закона за младежта, при спазване на принципите на публичност и прозрачност.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Цели на дейността на Националната работна група са подобряване на изпълнението на Националната стратегия за младежта; хармонизиране на местната младежка политика в общините на територията на Република България; осигуряване на качеството чрез общи елементи и стандарти за прилагане на младежката политика на местно ниво; осигуряване на смислено младежко участие в процеси на вземане на решения чрез утвърждаване на младежката перспектива и системата за ко-продуциране на политики на Съвета на Европа; осигуряване на стремеж за качество при провеждане на политиката за младежта на местно ниво чрез създаване на титла „Национална младежка столица“.

- Национална работна група за младежка работа от 2022 г.

Съгласно заповедта за създаване, Националната работна група трябва да работи за постигането на следните цели: да изработи пътна карта за развитие и подкрепа на младежката работа на национално ниво; да събира данни и изготвя анализ за текущото състояние на младежката работа на национално и местно ниво; да повишава информираността за Процеса от Бон и младежката работа на национално и местно ниво сред

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

обществеността, младежите, неправителствените организации и институциите, имащи отношение по темите; да провежда консултации с оглед на евентуални решения във връзка с изпълнението на Процеса от Бон на национално ниво; да осигурява последователно и непрекъснато изпълнение на Процеса от Бон, като осигурява комуникацията и включването на всички заинтересовани страни.

Националната работна група за младежка работа е създадена в изпълнение на препоръката на делегацията на Република България на 3-тата Европейска младежка конвенция за младежка работа през 2020 г и действа в пряко изпълнение на приоритет 4 на Националната стратегия за младежта "Развитие и утвърждаване на младежката работа в национален мащаб" и по специално стратегическа цел 4.1 "Създаване на механизъм за разпознаване и развитие на младежка работа и разпространението ѝ"

На страницата на Националната информационна система за младежта към този момент не са публикувани протоколи или доклади за дейността на работната група.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

От докладите за дейността на работната група за 2022, 2023 и 2023 г. могат да бъдат направени следните изводи:

- В състава на работната група са ключови за младежката политика министерства като ММС, МОН, МТСП, но също така представители на академичната и изследователска общност, в областта на младежката политика, младежки работници с практически опит на терен и експерти в младежката политика, представители на различни организации.
- Всяка година, работната група предлага на министъра своя работна програма и проект на бюджет, който да обезпечи нейните дейности, с предложение тази програма и този проект на бюджет да влязат в работния план на дирекция "Младежки политики" към ММС.
- Сред основни приоритетни дейности на тази работна група са именно
- картографиране на младежката работа в страната, което в своето естество представлява анализ на състоянието на младежката работа, инфраструктурата, младежките организации и работата на общините в тази област, която информация е ключова за министерството, за да провежда своята политика на базата на реални данни и информация, и съответно да предлага и прилага адекватни действия и мерки.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

- Работната програма предвижда и разработването на предложения за законодателни промени, които да запълнят дефицитите в нормативната уредба и с това да подпомогнат работата на заинтересованите страни в сектора, в това число институциите, младежките организации, младежките центрове и младежките работници.
- В работната програма на работната група са и създаването на Компетентностен модел на младежкия работник, което е от ключово значение за подготовката и изграждането на умения сред младежките работници, които работят пряко с младите хора на терен. Също така, работната група включва в работния си план Създаването на Етичен кодекс на младежкия работник, също важен документ, създаващ стандарт на работа с млади хора и указващ влияние върху качеството на младежката работа в страната.
- Откакто функционира тази работна група, до момента, нито веднъж работната група не е получила официална писмена обратна връзка по работния план от ръководството на министерството, която експлицитно и категорично да поема ангажимент към нейното изпълнение и нито веднъж не е получила финансово обезпечаване за изпълнение на предлаганата всяка година работна програма.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Въпреки липсата на всякаква ангажираност и поемане на отговорност не само на хартия и думи, но и на практика от страна на вземащите решения, състава на работната група, със своя опит и експертиза постигнаха голям напредък по работния си план и са налице следните резултати:

1. Анализ на съществуващи дефиниции за младежка работа и разработване на дефиниция, адаптирана за нашия контекст.
2. Разработване на предложения за законодателни промени, които включват както включването на дефиницията за младежка работа, така и дефиниции за младежки център, младежки работник и други.
3. Анализ на съществуващите университетски учебни програми и други обучителни програми за младежки работници.
4. Разработване на Пътна карта за младежка работа, която дирекция "Младежки политики" да предложи за приемане от ММС и да следва в своята работа като насока и дневен ред.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Въпреки трудът и ангажираността на членовете на работната група, от страна на отговорното министерство се наблюдава незаинтересованост и липса на фактически принос върху постигнатите резултати, в противовес на ангажиментите поети в рамките на Националната стратегия за младежта и задачите възложени на работната група от страна на Министъра на младежта и спорта.

Разработването на пътна карта за развитие на младежката работа и събирането на актуални данни за състоянието на младежката работа в страната се явяват ключови за изпълнението на приоритет 4 на Националната стратегия за младежта.

Непълноценното функциониране на НРГ за младежка работа като междуведомствен координационен механизъм по въпросите на младежката работа довежда до няколко сериозни структурни проблема за младежката работа през 2023-2024 г.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

- На първо място с приключване през април 2024 г. на проектите по програмата „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвими групи“, които обезпечават 8-те младежки центъра в България изградени в периода 2014-2024 г. и преминаването им на бюджетната издръжка на общините, в които функционират, по отношение на тяхното бъдещо развитие съществуват редица неясноти.¹⁹ В доклада е подчертано, че общините не могат да поемат 100% от бюджетната издръжка на младежките центрове за база, дейности и персонал и е необходимо търсене на допълнително финансиране от държавата. Въпреки това към онзи момент няма ясно поет ангажимент от страна на Министерство на младежта и спорта за разрешаване на проблема, тъй като центрoвете са изградени по програма на Министерство на образованието и науката. Проблемът с финансирането на младежките центрове се задълбочава и от техния нерегламентиран и неунифициран статут. В следствие на широка застъпническа кампания на Национален младежки форум, в Закона за държавния бюджет за 2024 г. са включени 4 милиона за обезпечаване на дейността на младежките центрове. Въпросът със законовия им статут остава нерешен. Не е изяснен и механизмът за предоставяне на средствата.²⁰

¹⁹ Доклад от Кръгла маса „Устойчивост на младежките центрове по програма „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвими групи“ и развитие на младежката работа в България“ на 22.08.2023 г.

²⁰ Доклад от на Национална конференция “Предизвикателства и перспективи пред младежките центрове” организирана от Международен младежки център - Бургас на 19 декември 2023 г.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

- В резултат на неуточнения механизъм за предоставяне на средствата за 2024 г., тяхното достигане до младежките центрове е значително забавено, като те са трансферирани по бюджетите на общините едва в началото на второто тримесечие. Това значително ограничава периода за тяхното разходване.
- Междувременно в контекста на младежката работа възниква и друг въпрос и проблем на междуинституционалната координация. По Националния план за възстановяване и устойчивост е предвидено изграждането на нови 20 младежки центъра в страната, както и на 1 Национален фокусен център, който да служи за методическо, обучително и координационно ниво. Поради редица причини, стартирането на изграждането на центрoвете се забавя значително, като то започва едва в средата на 2024 г. В контекста на сериозното увеличаване на инфраструктурата за младежка политика (от 8 на 28 младежки центъра) навяват редица предизвикателства, които са отбелязвани многократно в докладите на Националната работна група за младежка работа и са изчерпателно дефинирани в доклада от Национална конференция „Перспективи пред младежката политика и

МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

- институционализирането на младежките центрове” - Стара Загора, в периода 8-11 април 2024 г. Сред тях са нуждата от регламентиране на младежките центрове, създаването на режим за смесено финансиране, дефиниране на младежката работа в Закона за младежта, изработване на национални стандарти за младежка работа и др.

Препоръките и предложенията от докладите на Националната работна група за младежка работа, както и от 3-те конференции посветени на темата за младежките центрове са предоставени на Министъра на младежта и спорта, но към настоящия момент по тяхното съдържание не е предоставено официално становище.

ИЗВОД: Инструментите за междуинституционална координация не функционират пълноценно и не срещат административна подкрепа от страна на Министерство на младежта и спорта. Резултатите и препоръките на посочените работни групи не се припознават от страна на Министерството, а предложенията за развитие и усъвършенстване на политиката, в определени моменти и резултатите по възложените на работните групи задачи, не получават официална обратна връзка и становище от страна на министерството.

ОТДЕЛЕН БЮДЖЕТ ЗА МЛАДЕЖКА ПОЛИТИКА

ОТДЕЛЕН БЮДЖЕТ ЗА МЛАДЕЖКА ПОЛИТИКА

При преглед на Годишните планове за изпълнение на Националната стратегия за младежта между 2011 и 2020 г. става ясно, че общият размер на инвестираните в младежка политика средства намалява систематично от малко над 259 млн. лв. (0.34% от БВП към 2011 г.) до малко над 80 млн. лв. през 2020 г. (0.07% от БВП към 2020 г.). Според отчетите повече от 75% от всичките средства за тези 10 години са насочени в изпълнението на Стратегически приоритет No1.

Целеви индикатори за изпълнение на националните програми за младежта (дял на достигнатите млади хора при изпълнение на програмите съгласно програмните бюджети и отчети на Министерство на младежта и спорта).

Година	Заложено		Постигнато		Коментари
	НПМ	НПИМД	НПМ	НПИМД	
2017	-	-	174 964 млади хора	596 894 млади хора	Няма данни за заложен индикатори в бр. или %
2018	-	-	-	-	5 000 млади хора са достигнати от българското председателство на Съвета на ЕС
2019	16.50% от младите хора в страната	7.69% от младите хора в страната	2.10% от младите хора в страната	71.2% от младите хора в страната	Няма данни за заложен индикатори в бр.
2020	16.50% от младите хора в страната	7.69% от младите хора в страната	16.50% от младите хора в страната	81% от младите хора в страната	Няма данни за заложен индикатори в бр.
2021	16.50% от младите хора в страната	20% от младите хора в страната	8% от младите хора в страната или 77 000 млади хора	20% от младите хора в страната	Няма данни за заложен индикатори в бр., освен за НПМ
2022	16.50% от младите хора в страната	20% от младите хора в страната	23.90% от младите хора в страната или 231 048 млади хора	33% от младите хора в страната или 531 131 млади хора	Налице са противоречиви данни. Спрямо подадените индикатори в бр. и % става ясно, че ММС изчислява общо 966 728 млади хора в България при НПМ и общо 1 609 488 млади хора в България при НПИМД. Според НСИ населението на младите хора в България в периода е 854 074 .

2023	16.50% от младите хора в страната	20% от младите хора в страната	19.31% от младите хора в страната или 164 964 млади хора	30.6% от младите хора в страната или 256 695 млади хора	Налице са противоречиви данни. Спрямо подадените индикатори в бр. и % става ясно, че ММС изчислява общо 854 293 млади хора в България при НПМ и общо 838 873 млади хора в България при НПИМД. Според НСИ населението на младите хора в България в периода е 863 349.
------	-----------------------------------	--------------------------------	--	---	--

При преглед на Годишните планове за изпълнение на Националната стратегия за младежта между 2011 и 2024 г. става ясно, че общият размер на инвестираните в младежка политика средства намалява систематично от малко над 259 млн. лв. (0.34% от БВП към 2011 г.) до малко над 80 млн. лв. през 2020 г. (0.07% от БВП към 2020 г.), за 2021-2023 г. не е ясен поради отсъствието на годишни планове за изпълнение на стратегията, а през 2024 г. се покачва до 322 млн. лв. За периода от 2011 до 2020 г. разходите предвидени за изпълнение на стратегията систематично намаляват, а въпреки покачването през 2023 г. те не успяват да догонят темповете на растеж на публичните разходи по Закона за държавния бюджет. Казано по друг начин, ако през 2011 г. разходите за изпълнение на стратегията са представлявали 3.09% от публичните разходи, за 2024 г. те са в размер на едва 1.36%. При идентичен ръст за същия период държавата би следвало да отделя около 730 млн. лв. за изпълнение на държавната политика за младежта.

Подобна е картината, ако разходите бъдат сравнени с нарастването на брутният вътрешен продукт на страната за същия период.²¹

²¹ Декларация на Национален младежки форум относно мястото на ресор "Младеж"

Дял на разходи за изпълнение на националната стратегия за младежта към общия размер на публичните разходи съгласно ЗДБРБ за съответната година.

Година	Разходи (чл. 2, ал.1 по ЗДБРБ) в лв	% на увеличение спрямо предходната година	Разходи за изпълнение на политиката (съгласно годишен план за изпълнение на НСМ) в лв	% на промяна спрямо предходната година	% от публичните разходи	При сходен темп на растеж с този на публичните разходи в лв
2011	8,389,332,400	-1.33%	259,105,057.29		3.09%	259,105,057.29
2012	7,926,150,500	-5.52%	166,489,316.00	-55.63%	2.10%	244,799,655.26
2013	8,485,005,100	7.05%	103,482,367.00	-60.89%	1.22%	262,059,914.63
2014	9,899,567,000	16.67%	140,717,404.00	26.46%	1.42%	305,748,747.62
2015	9,056,486,200	-8.52%	127,900,005.40	-10.02%	1.41%	279,710,144.24
2016	10,946,208,600	20.87%	112,347,362.00	-13.84%	1.03%	338,074,339.08
2017	11,092,124,100	1.33%	²² ?	?%	?%	342,580,948.44
2018	11,923,291,500	7.49%	101,144,350.50 ₂₃	-11.08%	0.85%	368,251,605.72
2019	13,323,731,600	11.75%	101,144,350.50	0.00%	0.76%	411,504,286.03
2020	14,426,374,300	8.28%	82,716,736.00	-22.28%	0.57%	445,559,474.97
2021	17,573,353,800	21.81%	няма данни	?	?	542,754,134.18
2022	21,171,354,700	20.47%	няма данни	?	?	653,878,617.62
2023	22,252,283,500	5.11%	няма данни	?	?	687,263,171.39
2024	23,659,736,000	6.32%	322,078,474.00	389.38%	1.36%	730,732,430.12

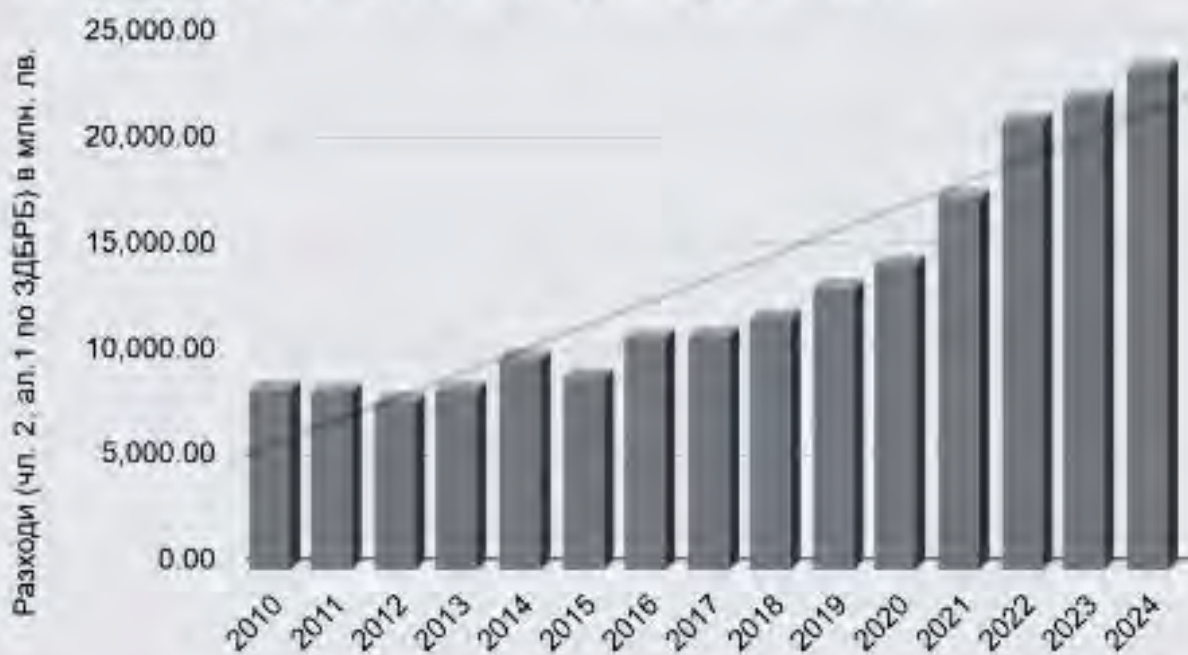
Следва да се отбележи, че за периода 2010-2020 г. има сериозна диспропорция във финансовото обезпечаване на отделните приоритети по стратегията. Според отчетите повече от 75% от всичките средства за тези 10 години са насочени в изпълнението на Стратегически приоритет No1.²⁴

²² План за изпълнение на Националната стратегия за младежта за 2017 г. не е публично достъпен и поради това стойностите за годината са отбелязани с 0.

²³ За 2018 и 2019 г. е приет общ план за изпълнение на стратегията. За целите на анализа общата стойност на разходите в плана е механично разделена на 2 равни части.

²⁴ Декларация на Национален младежки форум относно мястото на ресор "Младеж"

Разходи (чл. 2, ал.1 по ЗДБРБ) в млн. лв.

Разходи за изпълнение на политиката (в млн. лв.)

ИЗВОД: Финансовото обезпечаване на изпълнението на Националната стратегия за младежта и в този смисъл на държавната политика за младежта е непоследователно и не следва темповете на нарастване на публичните разходи или нарастване на brutния вътрешен продукт на страната. Няма данни през годините да са осъществявани анализи на ефективността и ефикасността на публичните разходи за изпълнение на политиката.

УСТАНОВЕНИ ВРЪЗКИ МЕЖДУ ЛОКАЛНО, РЕГИОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО НИВО

Според действащото законодателство, основният проблем с методическото ръководство и координацията на местно ниво се състои в недостатъчно ясното определяне на механизмите и процедурите, по които трябва да се осъществява връзката между националната и местните власти. Законът за младежта възлага координираща функция на министъра на младежта и спорта (чл. 9, т. 1), но реално остава неуредено как министерството да насочва и подпомага общините в изработването, прилагането и оценяването на младежките им политики. Липсата на регламентирана методическа подкрепа от централно към местно ниво поражда затруднения, особено за по-малките общини, които нямат достатъчно административен и експертен капацитет. Така, въпреки че в закона се признава нуждата от обучения и споделяне на добри практики, не са въведени конкретни стандарти или рамки, които да помогнат ефективно изпълнение на местните политики за младежта.

През 2023 г. Министерство на младежта и спорта е разработило комплексни методически указания за териториалните власти при планиране и изпълнение на политиката за младежта на местно ниво. Същите са публикувани на Националната информационна система за младежта и включват нов формат на общинските годишни планове за изпълнение на Националната стратегия за младежта, както и за общия план за изпълнение на Стратегията. Въпреки това, по неизяснени причини, методическите указания не са популяризирани и разпространени, а през 2024 г. на експертите в общините е изпратен стария формат за изготвяне на общински план, който през годините търпи съществени критики.

На хоризонтално ниво също се наблюдава недостатъчна координация и взаимодействие между отделните звена в общините (напр. образование, здравеопазване, култура, социални дейности), при положение че младежката политика е по своята същност хоризонтална и цели да обхване всички сфери от развитието на младите хора. Липсват ясни указания или задължителни механизми, които да гарантират, че съответните общински дирекции ще работят в тясно сътрудничество. Недостатъчните възможности за координация често се комбинират и с липса на отделен младежки отдел или обособени

УСТАНОВЕНИ ВРЪЗКИ МЕЖДУ ЛОКАЛНО, РЕГИОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО НИВО

експерти, специализирани именно в младежката политика, което допълнително затруднява процеса и води до недостиг на устойчиви решения за младите хора.

Относно „малката грешка“ с плановете, проблемът произтича от факта, че законът задължава общините да приемат всяка година общински годишен план за младежта (съгласно чл. 16), но не изисква от тях да разработват дългосрочни или средносрочни стратегии. Същевременно националната политика стъпва върху десетгодишна Национална стратегия, която би трябвало да се реализира чрез съответни местни стратегии и да се отчита на двугодишни периоди. В резултат на това много общини гледат на годишния план като на формално изискване, без да го обвързват с по-цялостна визия за устойчиво развитие на местната младежка среда. Този разрыв между краткосрочното (годишно) планиране и нуждата от продължителна и последователна политика често води до непоследователност в мерките, липса на устойчиво финансиране и невъзможност да се постигне ефективност в работата с младите хора.

Що се отнася до областните управители, от законова гледна точка тяхната роля не е ясно дефинирана и остава до голяма степен формална. Законът за младежта не регламентира конкретни задължения или правомощия, чрез които областните управители да осъществяват методическа подкрепа, да наблюдават как се прилага законът в общините или да обобщават получените резултати. Въпреки че потенциално биха могли да играят важна междинна роля и да функционират като посредник между централната власт и общините, това остава по-скоро на ниво лична инициатива и не е предвидено с конкретен механизъм. Без съответни инструменти за реално участие, работата им се свежда най-често до символични или протоколни действия, което до голяма степен обезсмисля възможността областните администрации да допринасят значимо за провеждането на една координирана и ефективна младежка политика на регионално равнище.

В СИНХРОН С ЕВРОПЕЙСКИТЕ И МЕЖДУНАРОДНИТЕ ПРАКТИКИ

Забелязва се, че стратегическите цели са директно обвързани с европейското законодателство в областта. От друга страна, целите на стратегията отговарят и на основните проблеми пред българската младеж, дефинирани в същия документ. Подредбата на целите също не е случайна, а отразява важността им, така както е разбрана от нейните съставители. Социално-икономическите проблеми на младежта са от първостепенно значение, повишаването на активността и доброволчеството, от друга страна, са оставени на по-задно място, което до голяма степен е показателно за отношението към тези цели от страна на институциите и политическите фигури в страната. Проактивното участие на младежите в политики, пряко засягащи техните проблеми, интереси и цели предполагат „включване“, „участие“, „овластяване“ и „доброволчество“.²⁵

Към тези изводи следва да се допълни, че в настоящия стратегически период са включени ключови стратегически въпроси като развитието на младежката работа, психичното здраве на младите хора, което може да се отчете като белег на съответствие с текущите развития на европейско ниво. Все пак при по внимателен поглед в текущото развитие на международно ниво, трябва да се имат предвид предстоящите в близък порядък нововъведения в политиката за младежта и да се оцени и планира как ще се адаптираме към тях, като например:

- Актуализирането на Ревизираната европейска харта за участието на младите хора в живота на общините и регионите през 2025 г.
- Актуализираните изисквания за Знак за качество на младежките центрове на Съвета на Европа (2025 г.).
- Провеждането на 4-тата Европейска конвенция за младежка работа през май 2025 г.
- Стартирането на процесите по разработване на новата Многогодишна финансова рамка на Европейския съюз и новите програми Еразъм+ и Европейски корпус за солидарност, както и новата Европейска стратегия за младежта.

²⁵ Констатациите са част от експертния доклад „Младежката политика в България - Възможности и предизвикателства“, който касае оценката на изпълнението на Национална стратегия за младежта 2010-2020 г., но в голяма степен са приложими и в настоящия стратегически период.

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЯ

- Налице е сериозна диспропорция в административната структура на Министерство на младежта и спорта в полза на дирекции, ангажирани с изпълнението на спортни политики, за сметка на единствената такава, отговорна за държавната политика за младежта. Това създава сериозни предпоставки за непълноценно или пълно неизпълнение на законовите задължения на Министъра на младежта и спорта по отношение на държавната политика за младежта.
- Необходимо е цялостно преосмисляне на Доклада за младежта като инструмент за:
 1. надграждане и установяване на състоянието на младежите;
 2. проследяване на въздействието от осъществяване на политиката;
 3. основа за обществено-политически дебат по темата за проблемите на младите хора.

Планирането на процедурите за изготвяне на доклада следва да бъдат подобрени, за да бъдат спазени сроковете, посочени в Закона за младежта.

- Националната стратегия за младежта, както в предходния период, така и в настоящия отговаря на законовите изисквания за съдържание и времеви обхват. Рамката на документа очертава основните области на интервенция важни за младите хора и младежките организации. Все пак основното предизвикателство остава практическото обезпечаване на изпълнението на документа, което се дължи на недобре формулирани индикатори за изпълнение, липса оценки на изпълнението и сериозните забавяния в приемането на годишните планове за изпълнение на документа.
- Изпълнението на националните програми за младежта е съпътствано с редица проблеми - липса на проследимост, последователност, предвидимост, понякога прозрачност, а в конкретни моменти и противоречие с нормативната уредба. Не са налице индикации за развитие, разширяване и подобряване на инструментариума и разработването на нови програми, въпреки променящата се среда в младежкия сектор.

- Основният извод по отношение на Националния консултативен съвет по въпросите за младежта е, че той не бива използван пълноценно като основно координационно ниво при планиране и осъществяване на държавната политика за младежта и въпреки дългогодишните критики по отношение на регулярността на заседанията, те продължават да се провеждат спорадично.
- Общественият съвет по въпросите за младежта не се използва като инструмент за пълноценно взаимодействие с младежките организации и подобряване на политиките. Налице е необяснимо забавяне в процедурата по сформирание на Съвета след промените в Закона през 2022 г.
- Категорично при изпълнението на държавната политика за младежта в България не можем да говорим за осъществяване на политика базирана на данни и доказателства и за развитие на политиката вследствие на трансфер на знание.
- Младежкото участие, макар да е цел, основен принцип и приоритет на държавната политика за младежта, на практика остава извън фокуса на мерките и осъществяваните политики, а липсата на целенасочено изследване на проблемите на младежкото участие не ни дават възможност да направим заключение какво е неговото текущо състояние и проблеми.
- Младежкото участие не се възприема като инструмент за подпомагане и усъвършенстване на политиката за младежта, а по-скоро като формална необходимост.
- Инструментите за междуинституционална координация не функционират пълноценно и не срещат административна подкрепа от страна на Министерство на младежта и спорта. Резултатите и препоръките на посочените работни групи не се припознават от страна на Министерството. Предложенията за развитие и усъвършенстване на политиката, а в определени моменти и резултатите по възложените на работните групи задачи, не получават официална обратна връзка и становище от страна на министерството.

- Финансовото обезпечаване на изпълнението на Националната стратегия за младежта и в този смисъл на държавната политика за младежта е непоследователно и не следва темповете на нарастване на публичните разходи или нарастване на брутния вътрешен продукт на страната. Няма данни през годините да са осъществявани анализи на ефективността и ефикасността на публичните разходи за изпълнение на политиката.

На пръв поглед, описаните в настоящия анализ обстоятелства показват проблеми в повечето отделни елементи на системата за планиране, изпълнение и координация на държавната политика за младежта в Република България, които би следвало да могат да бъдат разрешени с целенасочени интервенции в нефункциониращите звена, които считано от 2012 не са предприети.

Погледнато от перспективата на времето, съвкупността на тези проблеми, фактът, че няма нито един елемент от институционалната рамка очертана в Закона за младежта, който да функционира напълно безпроблемно, придружени с продължителността на съответните проблеми и тяхно задълбочаване, въпреки многократното им адресиране през годините в различни доклади и анализи, навежда в посока на това, че те касаят по сериозен структурен проблем на всички нива на изпълнение и координация на политиките за младежта.

Очевидно е, че настоящата структура отговорна за координацията на държавната политика за младежта в лицето на Министерство на младежта и спорта не е в състояние дори само да събере необходимите данни, за да идентифицира изложените в настоящия анализ проблеми, камо ли да предложи и приложи мерки за тяхното отстраняване, а какво остава за изпълнението на една качествена, модерна политика за младите хора в България.

Поради това е необходимо цялостно преосмисляне на модела на планиране, изпълнение и координация на държавната политика за младежта, което започва със следните стъпки:

1. Закриване на д-я “Младежки политики” и преобразуване на Министерство на младежта и спорта в Министерство на спорта;
2. Изграждане на нова функционираща административна структура за ефективно, ефикасно и пълноценно осъществяване на държавната политика за младежта с необходимите покритие, капацитет, компетентност, възможности за координация и финансов ресурс;²⁶
3. Спешна задълбочена оценка на изпълнението на Националната стратегия за младежта и националните програми за младежта;
4. Спешна оценка на нуждите на младежките организации в страната;
5. Промени в Закона за младежта за разрешаване на непосредствените законови празноти в областта на младежката работа, младежките центрове, младежкото участие и националния младежки съвет;
6. Поставяне на координацията на младежките политики на най-високо ниво в структурата на изпълнителната власт.

